

Kulturni identitet Međimuraca u Zagrebu u dijakronijskoj perspektivi

Horvat, Ana-Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:749814>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

KULTURNI IDENTITET MEĐIMURACA U ZAGREBU U
DIJAKRONIJSKOJ PERSPEKTIVI

Ana-Marija Horvat

Mentorica: doc. dr. sc. Jasmina Božić

ZAGREB, rujan 2019.

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Teorijski okvir i dosadašnja istraživanja	5
2.1. O identitetu	5
2.1.1. Esencijalizam i antiesencijalizam	6
2.1.2. Kulturni identitet i globalizacija	7
2.2. Goffmanovo predstavljanje u svakodnevnom životu	10
2.3. Nematerijalna kulturna baština i važnost njezina očuvanja	11
2.4. Dosadašnja istraživanja o identitetu i nematerijalnoj kulturnoj baštini Međimuraca	13
3. Metodologija istraživanja	16
4. Rezultati istraživanja	19
4.1. Rezultati <i>online</i> anketnog upitnika	19
4.2. Rezultati polustrukturiranih intervjua	23
4.2.1. Prakticiranje i razlog prakticiranja običaja	24
4.2.2. Okolnosti prakticiranja i dojam ne-Međimuraca o međimurskim običajima	26
4.2.3. Važnost održavanja (međimurskih) običaja	28
4.2.4. „Lijepo je biti Međimurec u Zagrebu“	28
4.2.5. Osjećaj srama i osjećaj ponosa zbog regionalnog identiteta	29
5. Rasprava	31
6. Zaključak	34
7. Literatura	35
8. Prilog	38
9. Sažetak	43

1. Uvod

Svakodnevno smo svjedoci migracija koje se događaju u našoj blizini ili pak migracija koje pratimo u medijima. Bilo da sele s jednog kontinenta na drugi, iz jedne države u drugu ili iz jedne županije u drugu, pojedinci sa sobom nose svoje stvari, ali i ono neopipljivo, svoja uvjerenja, kulturu i običaje. Običaji su dio nematerijalne kulturne baštine nekog područja pa i kulturnog identiteta ljudi toga područja, zato ih treba očuvati, reproducirati te znanstvenim istraživanjima ukazati na njihovu važnost za sociokulturni identitet raznih (još neistraženih) regija Hrvatske (Cifrić, 2014:16,17).

Glavni grad Republike Hrvatske, Zagreb, središte je svih gospodarskih, kulturnih, političkih i drugih zbivanja. Taj grad sjedište je najprestižnijih tvrtki, institucija i fakulteta te je zbog toga neizbježno mjesto dolaska stanovnika Hrvatske, ali i susjednih zemalja. Takvi dolasci često su samo privremeni, primjerice za vrijeme studija, no privremeno se u mnogo slučajeva pretvori u stalno, bilo zbog bolje mogućnosti zaposlenja, ekonomskih (ne)prilika u rodnom mjestu ili nekih drugih razloga.

Stanovnici Međimurske županije jedni su od onih koji su svoju (najčešće) seosku idilu zamijenili gradskom vrevom. Kako bi se međusobno povezali u gradu koji je veći i ima više stanovnika nego cijela ta županija sveukupno, Međimurci su osnovali Zavičajno društvo Međimurje koje „brine o očuvanju identiteta i kulturne baštine naše najživopisnije hrvatske županije“¹. Zavičajno društvo Međimurje započelo je s radom još 1936. godine, no tada je ono imalo naziv Hrvatsko društvo Međimuraca. Taj naziv opstao je do 1941. godine kada je on promijenjen u Hrvatsko prosvjetno društvo Međimuraca koji se opet 1945. godine mijenja u Hrvatsko društvo Međimuraca u Zagrebu koje djeluje deset godina, nakon čega se njegovo djelovanje gasi, a na „scenu“ dolazi Zavičajni klub studenata Međimurja koji je aktivan do 1965. godine nakon čega se aktivnosti vezane uz okupljanje zagrebačkih Međimuraca gase na gotovo tri desetljeća. Zavičajno društvo Međimurje koje postoji i danas sa svojim radom kreće 1992. godine, a sve je započelo prikupljanjem potpisa peticije za osnivanje Međimurske županije. U godinama koje slijede Društvo je održavalo razne aktivnosti u svrhu promicanja Međimurja, ali i u svrhu okupljanja zagrebačkih Međimuraca: Međimursko prošćenje, Dani Međimurja u Zagrebu, predstavljanja raznih knjiga i održavanje izložaba,

¹ <https://www.zavicajno-drustvo-medjimurje.hr/o-drustvu/> (24.7.2019.)

Ponekad srijedom². Društvo je okupljalo i nekoliko sekcija: sekciju za dobročinstvo, sekciju ljubitelja prirode i gljiva te izletničku sekciju (Kolarić, 2008:5). U sklopu Društva danas se održavaju događaji poput Međimurskog prošćenja, Međimurske večerje, Međimurski pubquiz, Međimurski gospodarski forum i slično. Ipak, održavanje navedenih manifestacija ne govori nam ništa o tome kako pojedini članovi Društva održavaju i održavaju li uopće, prakticiraju običaje i kulturne prakse vezane uz svoj rodni kraj, te kako se njih, njihove običaje i baštinu doživljava u Zagrebu.

U radu će se pokušati prikazati i objasniti problem održavanja lokalne nematerijalne kulturne baštine u multikulturalnom gradu na primjeru populacije zagrebačkih Međimuraca okupljenih u Zavičajno društvo Međimurje, odnosno njihov kulturni identitet u vidu održavanja međimurskih običaja i tradicije.

Cilj rada je istražiti kulturni identitet Međimuraca u Zagrebu s obzirom na sve veće isticanje važnosti održavanja lokalne kulture kao protuteže globalizaciji i pojave tzv. „globalne kulture“. Ostvarivanje cilja rada moglo bi polučiti nekoliko pozitivnih posljedica: 1. započinjanje izrade registra zagrebačkih Međimuraca³, 2. veći interes samih Međimuraca za održavanje vlastite nematerijalne kulture, 3. učestaliji govor Međimuraca o samima sebi i svojoj životopisnoj županiji, 4. doprinos upoznavanju sličnosti i razlika različitih hrvatskih regija.

Prvi dio rada posvećen je prikazu nekih teorija identiteta u moderno i postmoderno doba. Literatura vezana uz tu tematiku je ogromna, pa smo odlučili izdvojiti radove autora koji su saželi koncepte autora koji su značajno doprinijeli objašnjenju identiteta. S druge strane, prikazat ćemo i odnos suvremenosti i nematerijalne kulturne baštine čije je održavanje posljednjih desetak godina prouzročilo kompleksne rasprave stručnjaka, a zatim će se navesti neka istraživanja i knjige vezane uz Međimurje i međimursku tradiciju. Drugi dio rada rezerviran je za istraživački postupak. Za početak navest će se metodologija, koju slijede

² Tribine u kojima je svake srijede na repertoaru bila druga tema s drugim gostima koji su bili stručni u toj temi. Gosti su bili Međimurci ili ljubitelji Međimurja. Teme su bile od svemira, ovisnosti, međimurske glazbe do predstavljanja knjige, izložbi itd. (Kolarić, 2008:121)

³ Procjenjuje se da u Zagrebu živi od 35 000 do 40 000 Međimuraca prve, druge i treće generacije, no točan broj nije poznat

rezultati kvantitativnog i onda kvalitativnog dijela istraživanja. Rezultate ćemo dodatno interpretirati u raspravi, a cijeli rad još dodatno prokomentirati u zaključnom dijelu rada.

2. Teorijski okvir i dosadašnja istraživanja

2.1. O identitetu

Pojam identiteta, njegovo određenje, značenje i značaj za društvo već je dugi niz godina jedna od središnjih tema socioloških istraživanja. O njemu se može govoriti još od najranije čovjekove društvenosti, u kojoj on, pojedinac, svoje jastvo oblikuje u kolektivu, a „kolektiv u odnosu na drugi kolektiv najčešće putem religijske identifikacije i njoj pripadajućeg ponašanja“ (Cifrić i Nikodem, 2008a:53). No, tek na početku 19. stoljeća problem identiteta postaje za zapadna društva značajan zbog narušavanja postojećih sustava vrijednosti, a do čega je došlo uslijed demokratske i industrijske revolucije, prosvjetiteljstva, pada autoriteta religije, početka romantizma (nav.dj.). Sociološki interes za identitet počinje stoljeće kasnije, u 20. stoljeću, zahvaljujući idejama autora koji su se bavili pragmatističkom filozofijom u kojoj su propitkivali sposobnost samorefleksije (Kalanj, 2008:17). Značajniji preokret društvenoj teoriji sebstva donio je Georg H. Mead, koji sebstvo vidi kao proizvod društva, a pojedinca kao onog koji unutarnjim razgovorima uspijeva doći do toga da „preuzima ulogu drugih“ i gleda sebe s njihovog stajališta. Sebstvo je zapravo „načelo unutarnje integracije koje je tipično za pojam identiteta“ (nav.dj.). Osoba je, po Meadu, proces stalnog odnosa između „ja“, svjesnog dijela ličnosti, i „mene“, nesvjesnog dijela ličnosti (Ritzer, 1997:188). Na Meadove ideje o osobi povezuje se Erving Goffman koji se usredotočuje na tenziju koja se događa između onoga što bismo mi učinili spontano i onoga što okolina očekuje od nas. Zbog te tenzije Goffman razvija dramaturgiju, koja gleda na društveni život kao na niz predstava kakve se odvijaju na kazališnoj pozornici (nav.dj.), no o Goffmanu i predstavljanju u svakodnevnom životu nešto kasnije.

Nema jedne jedinstvene definicije identiteta. On se može definirati kao „središnji aspekt svijesti o sebi“ (Banovac, 1998:17) ili kao „pretpostavljena svijest o poistovjećivanju s kolektivitetom“ (nav.dj.) što zapravo ukazuje i na kolektivni aspekt identiteta. Njegova konstrukcija može se svesti na pet temeljnih odnosa: odnos prema sebi, drugima, svijetu, prirodi/okolišu i Bogu. Identitet je povezanost drugih i jastva, a na njegovu konstrukciju utječe i veza želja i mogućnosti njihova ostvarenja u nekom društvenom kontekstu. Za njegovo oblikovanje važni su ustroj i organizacija društva te simboličko zamišljanje sebe samog, što nas sve upozorava na suočavanje društvenog i individualnog (Cifrić i Nikodem, 2008a:55).

Za sociologiju općenito, identitet je „rezultat dugotrajne i postepene kako primarne tako i sekundarne socijalizacije“ (Kalanj, 2008:20) te kao takav nije urođen ili nepromjenjiv, već se može preoblikovati i mijenjati tijekom pojedinčevog života (nav.dj.). Identitet može biti shvaćen i kao pojava koja je rezultat dijalektike pojedinca i društva, dok su različiti tipovi identiteta društveni proizvod (Labus, 2014:35). Socijalni identitet određuje pojedinčevu pripadnost spolnoj, dobnoj, klasnosocijalnoj skupini, naciji itd. On se odnosi i na grupe te predstavlja istodobnu isključenost i uključenost jer identificira jednu grupu te je tako istovremeno razlikuje od druge grupe. Jedna od sastavnica socijalnog identiteta je i kulturni identitet (Kalanj, 2003:53), o kome će biti riječi kasnije. U istraživanju identiteta, zbog njegove mogućnosti preobrazbe i izgradnje tijekom života pojedinca ili neke zajednice, ne polazi se od pitanja tko je zaista taj netko, već od pitanja: „kako se, zašto i po kome u određenom trenutku i kontekstu oblikuje, održava ili dovodi u pitanje neki posebni identitet“ (nav.dj., 65).

Govoreći o identitetu, Stuart Hall navodi kako je identitet prolazio tri različite faze. Prvom fazom dominira „prosvjetiteljski subjekt“ kada je identitet bio vezan uz religiju i druge tradicionalne strukture društva. U drugoj fazi pojavljuje se „sociološki subjekt“ čiji je identitet nedjeljiv i jedinstven, a promatra ga se u odnosu s nacijom, klasom i drugim grupama. Treća faza donosi „postmodernog subjekta“ čiji je identitet fragmentiran (Cifrić i Nikodem, 2008a:57).

2.1.1. Esencijalizam i antiesencijalizam

Dva se potpuno suprotna pravca ističu u proučavanju identiteta, a to su esencijalizam/objektivizam i antiesencijalizam/subjektivizam.

Esencijalizam je stajalište u kojem se smatra da se identitet određuje po objektivnim kriterijima poput kulture, zajedničkog porijekla, jezika, teritorija i religije (Cifrić i Nikodem, 2008a:54). Zapravo se smatra da na identitet ne utječe ni pojedinac ni njegova socijalna grupa, već je nužno da ga pojedinac prihvati ukoliko ne želi biti marginaliziran (Kalanj, 2008:23). Primjer takvog poimanja identiteta navodi Sekulić: „...ja sam >>sličniji<< Hrvatu seljaku, govorniku narječja koje teško razumijem, nego Srbinu iz Zagreba koji se bavi npr. istom znanstvenom disciplinom kao i ja, i govori hrvatskim književnim jezikom, i pripadnik je iste urbane kulture i ima životne preokupacije i poglede slične mojim. Ta sličnost s

>>Hrvat<< je fundamentalnija i primarnija...bez obzira na niz drugih karakteristika koje >>Srbin<< i >>Hrvat<< iz Zagreba dijele...“ (2010:32). Esencijalistima je identitet zapravo prirodna pripadnost nekom narodu ili grupi (Kalanj, 2003:54). Kao alternativa esencijalizmu javlja se kulturalistički pristup u kojem se naglašava socijalizacija povezana s kulturnim nasljeđem pojedinca u njegovoj kulturnoj grupi. Ipak, kritičari navode da oba ova pristupa imaju iste posljedice, odnosno pojedinac ima već prethodno određeni identitet (nav.dj.), dok kritičari, posebice subjektivisti, smatraju da identitet ne može biti usvojen jednom zauvijek (Kalanj, 2003:55).

S druge strane antiesencijalizam shvaća identitet kao promjenjivi konstrukt, koji se mijenja ovisno o promjenama vremena i mjesta (Cifrić i Nikodem, 2008a:54), on predstavlja identifikaciju s nekom zamišljenom skupinom. Naša percepcija i oblik identiteta povezana je s kulturnom i društvenom situacijom u kojoj se nalazimo (Kalanj, 2008:27), a upravo o tome govori Goffman kada razrađuje naše predstavljanje u svakodnevnom životu – naš „nastup“ ovisi o publici pred kojom se nalazimo. Plastičnost identiteta je ono na čemu se temelji antiesencijalističko stajalište, jer po zastupnicima antiesencijalističkih pristupa identitet je zapravo jezični opis čije se značenje mijenja zbog upotrebnih razloga, a s obzirom na trenutačno mjesto i vrijeme. Moglo bi se čak i reći da je antiesencijalistički identitet pitanje vlastitog izbora jer je svatko ipak slobodan identificirati se kako želi (nav.dj.,28). Kritičari i ovdje zamjeraju antiesencijalistima to što identitet dovode do suprotne krajnosti i svode ga na proizvoljnost pojedinca u datom trenutku te tako identitet dovode do toga da je on „relativno postojan“ (Kalanj, 2003:56).

Koliko god su ova dva pristupa ekstremni i predstavljaju dvije krajnosti u shvaćanju nastanka identiteta, važno je da u svoje razumijevanje i raspravu o identitetu „upliću“ kulturu.

2.1.2. Kulturni identitet i globalizacija

Pedesetih godina 20. stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama autori su se počeli baviti idejom kulturnog identiteta, i to istražujući načine na koje se imigranti integriraju u društvo. Po esencijalističkom shvaćanju kulturni identitet je dio izvorne pojedinačne grupe te je kao takav od nje nerazdvojiv i u njoj i preko nje se prenosi, nevezano uz druge grupe (Kalanj, 2003:53,54). Oni smatraju da grupa koja nema svoj jezik, kulturu, teritorij, ne može

imati kulturni identitet (Kalanj, 2008:26). Antiesencijalisti, dakako, smatraju da kulturni identitet ovisi o kulturnoj situaciji u kojoj se pojedinac u određenom trenutku nalazi (Kalanj, 2003:55).

Relacionističko stajalište je između prethodno navedenih oprečnih stajališta (objektivizma i subjektivizma) te gleda na identitet kao „konstrukt koji nastaje iz suprotstavljanja jedne grupe drugim grupama s kojima je u doticaju“ te se kao takav stalno gradi i pregrađuje tijekom društvene razmjene, a sama kultura kao takva ne proizvodi različite identitete (Kalanj, 2003:57).

Kulturni identitet, kao i mnogi drugi sociološki pojmovi, nemaju jedinstvenu definiciju, no Skledar donosi jednu široku i sveobuhvatnu definiciju tog pojma: „Kulturni identitet je sinteza (struktura, ne puki zbroj ili konglomerat) svih materijalnih i prije svega duhovno-kulturnih tvorevina, djelatnosti i procesa, ukupnost danih i traženih odgovora na bitna ljudska pitanja i potrebe određenoga socio-kulturnog i nacionalnoga prostora i vremena, a što ga i čini posebnim, vlastitim, autohtonim i autentičnim“ (2002:400). I zato svako povijesno društvo ima neki stupanj kulture u nekom smislu ili kontekstu onog što ta riječ obuhvaća (nav.dj.), a raznolikost kultura znači i raznolikost kulturnih identiteta, no isto tako pojedinac je slobodan u odabiru vlastitog kulturnog identiteta jer on kao takav nije konstanta (Labus, 2014:37), već je dinamičan proces koji se stalno pregrađuje i nadograđuje (nav.dj.,24).

Dimenzije kulturnog identiteta mogu se svesti na narječje i običaje kraja u kojem pojedinac živi, njegovu tradiciju, jezik i vrednote te religiju i politička uvjerenja (Cifrić i Nikodem, 2008a:65). Nas konkretno zanimaju dimenzija običaja i tradicije, te ćemo njih i istražiti povezano uz zagrebačke Međimurce kvalitativnom i kvantitativnom metodom. Kulturni identitet često je povezan s regionalnim identitetom. Regionalna pripadnost je multidimenzionalna te se ostvaruje osjećajem pripadanja nekoj socijalnoj grupi koja se „nastanila“ na nekom prostoru, teritoriju. Kultura određuje takvu regionalnu pripadnost da zbog toga smatramo da su regionalni i kulturni identitet isprepleteni (Banovac, 1998:93) Regionalni se identitet temelji na „kolektivnoj svijesti o jedinstvenosti i homogenosti prostora i različitosti u odnosu na susjedne i druge prostore (Marković, Fuerst-Bjeliš, 2015:72).

Kao što je i Stuart Hall naveo, identitet postmodernog subjekta je fragmentaran, a također je i pod utjecajem procesa globalizacije koja se javlja kao nastavak modernizacije (Skledar, 200:401). Stabilni identiteti određeni su modernom kulturom, a kultura globalizacije određuje postmoderne identitete, one koji su transnacionalni, podložni promjenama, hibridni (Paić, 2005:6). Globalizacija je još jedan u nizu pojmova koji se često spominje i čije se posljedice osjećaju na svakom koraku, no za koji razni autori imaju razne definicije. Beck je karakterizira kao najviše (zlo)upotrebljavaniju i najrjeđe definiranu riječ prošlih desetak, ali i budućih godina (Labus, 2014:31). Ipak, sama egzaktna definicija tog pojma u ovom radu možda nije ni potrebna, no itekako je potrebno proučiti učinke globalizacije na identitet i kulturni identitet. U procesu globalizacije karakteristično je to što se prelaze granice u svakom svom obliku. Prelaze se državne, etničke, nacionalne, kulturne, religijske i druge granice, te zbog toga pojmovi poput kulture i identiteta dobivaju novi oblik. Nastaju novi tipovi i vrste identiteta, pa tako je novi tip npr. interkulturalni identitet, a nove vrste su primjerice identiteti određeni rodom (nav.dj.). Globalizacija zasad ne stvara globalnu kulturu, već se pojavljuju razni „životni stilovi“ koji povezuju različite dijelove svijeta, ali oni su tu pretežito kao sastavni dio globalizacije ekonomije, a cilj im je što veći profit. Tako se često može čuti da je došlo do „mekdonaldizacije društva“, ali to je naprosto životni stil, a ne proces homogenizacije kulture (nav.dj., 32). Globalizacija ipak u kulturi uzrokuje neke druge pojave i prijetnje. Tradicionalne kulture su, naime, prisiljene na koegzistenciju, a samim time se događaju napetosti i međusobno razilaženje, a kulturni su identiteti i kultura često bili uzroci svjetskih konflikata i nesporazuma. Dodiri kultura se smatraju prijetnjom raznolikosti u svijetu koju čine nacionalni i kulturni identiteti (Jagić, Vučetić, 2012:20). Pojedinaac se također može, prilikom miješanja kultura, naći u stanju anomije, a posebnu opasnost i pritisak globalizacije osjećaju male zemlje (nav.dj.,21). U takvoj se situaciji, gdje je globalizacija kulture svakodnevno prisutna prijetnja, kao moguće rješenje predstavlja povratak vlastitim korijenima, odnosno, potiče se jačanje i podizanje svijesti o specifičnosti vlastite kulture. Kako bi se to postiglo, potrebno je upoznavati i poštovati druge kulture i vrijednosti, tj. potrebno je ostvariti interakciju različitih kultura (nav.dj.,22).

2.2. Goffmanovo predstavljanje u svakodnevnom životu

Prethodno smo već spomenuli kako je Georg H. Mead bio taj čija je teorija sebstva donijela značajan preokret u shvaćanju identiteta. On smatra da identitet nastaje tako da pojedinac razmišlja o povezanosti uz društveni svijet i kroz pojedinčevo prikazivanje sebe u društvenom kontekstu, a upravo se na to nadovezao Goffman, analizirajući svakodnevni život u kojem se pojedinci predstavljaju na ovaj ili onaj način, ovisno o situaciji u kojoj se nalaze (Cifrić i Nikodem, 2008a:56). Goffmana neki smatraju pripadnikom čikaške škole, a neki modernim simboličkim interakcionistom, no njegov rad teško je svrstati samo u jednu kategoriju te on čini posebnu orijentaciju (Ritzer, 1998:197).

„Predstavljanje osobe u svakodnevnom životu“ knjiga je u kojoj Goffman razrađuje dramaturgiju, odnosno teoriju da je društveni život niz dramskih izvedbi poput onih koje se izvode na kazališnoj pozornici, a sve to kako bi sačuvali stabilnu sliku o sebi (Ritzer, 1998:195). Izvođači ne moraju biti samo pojedinci, već i grupe pojedinaca koji zajedno sudjeluju u izvođenju neke scenske uloge, odnosno timovi (Goffman, 2000:89). Svoju trenutnu ulogu pojedinci prilagođavaju ovisno o ulogama drugih prisutnih u interakciji, a ti drugi istovremeno imaju i ulogu publike (Goffman, 2000:12). Pojedinac svoj nastup oblikuje tako da on odgovara publici pred kojom izvodi nastup te prilikom toga teži svoj nastup idealizirati i pri tome se može predstaviti u svjetlu gdje npr. neke opće prihvaćene društvene vrijednosti prihvaća više, nego to zaista čini u nekoj drugoj prilici (nav.dj.,48). U svome nastupu pojedinac nastoji sakriti neke aktivnosti ili događaje koji nisu u skladu sa slikom o sebi koju želi portretirati, a isto tako želi da publika misli da je njihova povezanost veća i čvršća no što ona zaista jest. Važno je stoga da pojedinac „razdvaja publiku“ tj. da publika prisutna na jednom nastupu nije prisutna na drugom, koji se izvodi u drugom kontekstu, jer se tako može poremetiti idealizirana slika o tom pojedincu (nav.dj.,60,61). Goffman razdvaja prednji plan, zadnji plan i izvana. Prednji plan je onaj vidljivi, a sastoji se od pozornice, mjesta na kojem se izvodi predstava, i osobnog plana koji se pak dijeli na izgled i način. Izgled se odnosi na dijelove koji publici govore o društvenom statusu izvođača, a način govori publici o vrsti izvedbe koju izvođač sprema (Ritzer, 1998:196). Sve prethodno navedeno publika, dakle, vidi. S druge strane, tu je zadnji plan, koji publika ne smije vidjeti i za koji se izvođač mora dobro potruditi da ostane sakriven od publike prvog plana. Treći prostor koji Goffman navodi je izvana, koji nije ni prednji, ni zadnji plan (nav.dj.,199).

Pojedinac svakodnevno u prednjem planu izvodi predstave koje prilagođava publici, društvenim i kulturalnim normama i pravilima te pri tome pazi i na emocije koje izražava, jer emocionalna ideologija određuje točno u kojim se prilikama koje emocije smiju izražavati. Zbog toga je pojedinac u konfliktu između stvarnih osjećaja i emocija i unaprijed propisanih emocionalnih pravila te mu se smanjuje sloboda (Simonović, 2008:152).

2.3. Nematerijalna kulturna baština i važnost njezina očuvanja

„Baština su sva prirodna i stvorena kulturna materijalna i duhovna dobra na određenom prostoru koja neka zajednica (društvo) nasljeđuje i kojima raspolaže“ (Cifrić, 2014:11). Razlikujemo nematerijalnu i materijalnu kulturnu baštinu. Potonja je već dugi niz godina adekvatno valorizirana i za nju postoje mnoge mjere očuvanja, no za nematerijalnu kulturnu baštinu to nije slučaj. Materijalnu se baštinu počinje ozbiljnije valorizirati, istraživati i apelirati na njeno očuvanje drugom polovicom 20. stoljeća, tj. od usvajanja *Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine*, 1972. godine, a čija je Hrvatska članica od 1992. godine. U toj Konvenciji navodi se da zbog promjena u društvenom i ekonomskom životu pojedinaca kulturnoj i prirodnoj baštini prijeti uništenje,⁴ no „neopipljiva“ baština tada još nije bila predmet interesa. Nematerijalna kulturna baština posebice postaje predmetom istraživanja i prijepora u nas 2005. godine, donošenjem Zakona o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, koju se određuje, između ostalog, kao društvene prakse, obrede i svetkovine,⁵ u što zasigurno spadaju običaji i kulturne prakse, koji su predmet našeg zanimanja.

Baština je kumulativna dinamička i povijesna kategorija, najčešće na nju gledamo kao na pozitivno nasljeđe, koja se, dakle, prenosi s koljena na koljeno, no kao takva se ipak ne smije privatizirati zbog nečijeg obiteljskog ili osobnog interesa. Prirodna i kulturna se baština može gledati s lokalne, nacionalne, regionalne i globalne razine, a u našem radu bavit ćemo se regionalnom⁶ nematerijalnom kulturnom baštinom i unutar nje djelomično i lokalnom. Na baštinu se može gledati i kao originalna prirodna dobra, dobra stvorena ljudskom rukom, kao

⁴ Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, uvodni dio

⁵ Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, Članak 2, Točka 1.

⁶ Regiju ovdje shvaćamo kao „subnacionalna područja u sklopu nacionalne države“ (Banovac, 1998:92)

graditeljska baština, duhovna baština, socijalna baština (gdje spadaju i običaji) te kao stvoreno nematerijalno dobro (gdje spadaju vjerovanja, običaji, vještine i nasljedovana znanja) (Cifrić, 2014:11,12). Ipak, ne mogu se svi običaji i sva tradicija nasljedovati, pa se tijekom godina radi selekcija i neki dio kulturne baštine se zaboravlja. Ona baština koja ostane je prihvaćena od grupe ljudi koja se i identificira s njom (nav.dj.,13). Dio nematerijalne i materijalne kulturne baštine koja čini dio hrvatskog identiteta su npr. Dubrovnik, znanstvenici i inovatori poput Nikole Tesle, klapsko pjevanje, paška i lepoglavska čipka (nav.dj.,14). Što se tiče Međimurja, čija je nematerijalna kulturna baština dio našeg interesa, još nedovoljno istraženu baštinu te županije navest ćemo u sljedećem poglavlju. Očuvanje, korištenje, briga i reproduciranje baštine naše je pravo i naša dužnost, no nerijetko se dogodi da se tradicija zanemari, a kulturna dobra se prepuste samima sebi na održavanje. Postoji stoga nekoliko smjerova u očuvanju baštine: fizičko spašavanje od propadanja, pravne mjere zaštite, obrazovanje kojem je cilj osvještavanje o vrijednosti kulturne i prirodne baštine te znanstvena istraživanja koja upućuju i problematiziraju još neistraženu baštinu te njezinu važnost za sociokulturni identitet neke regije (nav.dj.,15,16).

Marijana Hameršak i Iva Pleše kritički gledaju na UNESCO-ove težnje očuvanja nematerijalne kulturne baštine, smatrajući da se ona zapravo svodi na priredbu, odnosno da se pretvori u turistički proizvod, a sve omotano u lijepu priču da je lokalna zajednica ta koja brine o očuvanju vlastite nematerijalne kulturne baštine (2013:9). Jedan od ciljeva prethodno spomenute UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine je i podizanje svijesti o značaju nematerijalne kulturne baštine, no nju se u tome svemu (i kulturu općenito) samo priprema na „tržišne izazove“ (nav.dj.,10,12). Nematerijalna je kulturna baština varijabilna, promjenjiva, može se na različite načine reproducirati, ovisno o izvođaču ili izvođačima i o trenutku izvedbe (Zebec, 2013:324). Njezina prilagodljiva priroda omogućuje da se u globaliziranom svijetu, prepunom migracija, lokalna nematerijalna kultura nekog migranta donekle miješa i mijenja s kulturom mjesta gdje je on migrirao, no Konvencija takve slučajeve ipak ne navodi, nema smjernica o odnosu prema transnacionalnoj kulturi. U održavanju nematerijalne kulturne baštine problematično je i to što Konvencija, ako se čita između redaka, potiče „zaštićene“ zajednice na život u skladu s tradicionalnim uzusima, a to nije moguće zbog općenite promjene načina života modernog čovjeka i zbog modernih zahtjeva ljudskih prava (Leimgruber, 2013:138,139). Unatoč diskutabilnosti UNESCO-ove

Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, ipak je važno da nekakva inicijativa očuvanja postoji, jer sve što je službeno, „na papiru“ ozbiljnije se shvaća u širim društvenim krugovima, pa tako možda očuvanje nematerijalne kulturne baštine dolazi više do izražaja i postaje službenije no što bi bilo da Konvencije nema.

2.4. Dosadašnja istraživanja o identitetu i nematerijalnoj kulturnoj baštini Međimuraca

Najmanja i najsjevernija županija Republike Hrvatske je Međimurska. Omeđena je rijekama Murom i Dravom, te je podijeljena na brežuljkasto Gornje i nizinsko Donje Međimurje. Takav položaj omogućuje joj izvrsnu prometnu povezanost s drugim Europskim državama, a pogotovo sa susjednom Republikom Slovenijom i Republikom Mađarskom. Unatoč svojoj veličini od 729 km⁷, Međimurje je jedna od najgušće naseljenih županija s 155 stanovnika na kvadratni kilometar, a Međimurci slove kao radišni, srdačni ljudi.

Do danas nije bilo puno društvenih istraživanja koja bi se bavila baš samo Međimurcima, njihovim identitetom i baštinom, no Međimurci su, dakako, uključeni u veća istraživanja identiteta poput „Relacijski identiteti. Prilozi istraživanju identiteta hrvatskog društva“. Jedan od općenitih rezultata vezanih uz identitet je da Hrvatima nije važan osjećaj pripadnosti društvenom sloju, radnom kolektivu, kvartu, političkoj skupini, profesiji, već im je važan osjećaj pripadnosti kraju u kojem žive i kraju u kojem su rođeni, obitelji, naciji, drugim Hrvatima, ljudima istog vrijednosnog sustava (Cifrić i Nikodem, 2008b:86). Što se tiče Međimuraca samih, oni imaju jako pozitivno mišljenje o sebi (97% ispitanika iz te regije se vrednuje prilično dobro i izrazito dobro) te su u time pri vrhu samovrijednosti, zajedno s Dalmatincima, Zagorcima i Slavoncima (Cifrić i Nikodem, 2008c:256,257). No kad se pripadnike jedne regije pita za mišljenje o pripadnicima druge, tu je ipak nešto drugačija priča. Tako razlika u „dobrom“ mišljenju Međimuraca o sebi i mišljenju drugih o Međimurcima iznosi 28,2%, tj. Međimurci imaju puno više mišljenje o sebi nego što drugi imaju o njima (Cifrić i Nikodem, 2008c:266). Prije nekoliko godina o regionalnom identitetu Međimuraca pisao je Danijel Jukopila, koji je u članku „Gospodarska razvijenost i radni

⁷ Izvor: <https://medjimurska-zupanija.hr/opci-podaci-mz/> (28.9.2019.)

mentalitet stanovništva kao tvorbeni elementi regionalnog identiteta – primjer Međimurja u Hrvatskoj“ zaključio da je mađarizacija u Međimurju kroz povijest doprinijela jačanju i očuvanju regionalne pripadnosti, a isto tako se zbog raznih faktora u Međimurju stvorio radni mentalitet, koji je stanovnicima Međimurja važni dio identiteta (2014:109). Još jedno istraživanje nam se tu nameće kao relevantno, a to je istraživanje „Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU te usporedba sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske“ u kojem rezultati pokazuju da su stanovnici sjeverozapadne Hrvatske (gdje pripada i Međimurska županija) općenito „zadovoljniji svojim životom, zadovoljniji odnosima u obitelji i među prijateljima, osjećajem pripadnosti svojoj okolini i osjećajem sigurnosti u budućnosti“ (Kaliterna Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017:152).

Međimurci najčešće pišu o svojim običajima, tradicionalnom načinu života, gradnji kuća. Stjepan Hranjec 1991. godine piše knjigu „Zipka vu horvatskom cvetnjaku: narodna kultura Hrvata u Međimurju“ u kojoj obuhvaća velik broj običaja vezanih uz životne i godišnje običaje Međimuraca, vezano uz njihov govor, nekadašnje pošalice, način spremanja hrane itd., a ukratko o tome piše i Vedrana Biškup 2013. godine u članku „Međimurje - narod, običaji, arhitektura“. Slične knjige izlaze i dan danas, a svaka od njih bavi se nekim drugim aspektom baštine. U knjizi „Međimursko je“ Josip Horvat Majzek (2019.) fotografski pokušava dočarati svoje viđenje Međimurja, a Rebeka Mesarić Žabčić i Sonja Tošić Grlač (2019.) pisale su o međimurskoj hrani u knjizi „Mirisi i okusi međimorskog zavičaja u iseljeništvu“.

U znanstvenim člancima vezanim uz Međimurje istraživale su se dimenzije koje su dio kulturnog identiteta, a u posljednje vrijeme pojavljuje se više istraživanja vezanih uz turizam i prepoznatljivost destinacije Međimurje, a pojavljuju se i istraživanja o Romima. Tako su Anđela Frančić primjerice u članku iz 1999. „Međimurska ojkonomija kao predmet znanstvenoga istraživanja“ i Đuro Blažeka 2011. godine u članku „»Lažni prijatelji« između hrvatskoga standardnoga jezika i međimorskoga dijalekta” istraživali međimursku ojkonomiju i međimurski dijalekt, o pokladnim običajima u međimurskom Turčišću pisala je Maja Povrzanović 1988. godine, a Ljubica Ramušćak je također '80-ih pisala o međimurskim pokladnim običajima općenito, ali je i dodatno problematizirala folklorni ples Međimurja. Pisalo se i o zlatarenju na Dravi, tj. Tomislav Đurić je 1983. godine pisao o osobama koje su

nekada ručno vadile zlato iz Drave. Marković i Fuerst Bjeliš su u travnju 2013. godine anketno istraživale prepoznatljivost, prostorni identitet i turistički potencijal Čakovca i njegove okolice. Od 108 ispitanika većina je ponosna na kraj u kojem živi, na tradiciju regije te im je važno istaknuti svoju regionalnu i lokalnu pripadnost. Što se tiče turističkih atrakcija, ispitanici smatraju da su najatraktivniji: Međimurska vinska cesta, regionalni park Mura i Drava te Stari grad Zrinskih, dok su najmanje atraktivni Muzej Međimurja i crkva sv. Nikole biskupa, a sličnu percepciju o turističkim atraktivnostima imaju i turisti (2013:77, 80). U svome završnom radu Zvonka Balog pak je istraživala „Potencijal razvoja turizma destinacije donje Međimurje“ u kojem je anketnim upitnikom 400 ispitanika odgovaralo na pitanja o upoznatosti, atraktivnosti i (ne) zainteresiranosti putovanja u donje Međimurje (2017:22). Na pitanju o upoznatosti ispitanika s donjomeđimurskim atraktivnostima više od polovica, 216 ispitanika, odgovorilo je da im ništa nije poznato, a najviše ih je bilo poznato s Centrom dr. Rudolfa Steinera (Balog, 2017:26). Navedeni i slični istraživački radovi preispituju turistički potencijal Međimurja i, zapravo, istražuju na koji način bi se materijalna i pogotovo nematerijalna kulturna baština mogla iskoristiti u turističke svrhe i pretvoriti u lijepi proizvod, a upravo nas na takve posljedice Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine Hameršak i Pleše upozoravaju. Ipak, možda je bolje da se i na taj način posvećujemo baštini nego da je pustimo da propada. Kulturni identitet Međimuraca tek se mora istražiti i to nevezano uz turističke potencijale te „zipke vu horvatskom cvetnjaku“ (Hranjec, 1991). Romi su također jedna od češćih tema istraživanja, a tome je tako zbog njihovog specifičnog položaja i poimanja u Međimurju. Naime, trećina ukupnog broja Roma u Hrvatskoj živi u Međimurju (Bagić et al.,2014:25), a istraživanje iz 2014. godine pokazuje da se ispitanici pri susretu s pripadnikom Romske nacionalne manjine osjećaju nelagodno, nesigurno te ih se boje, a isto tako smatraju da Romi ne poštuju običaje, kulturu i društvene norme većinskog stanovništva, te da su skloniji kriminalu (Tomšić, 2015:176, 178). Hrvoje Šlezak 2009. godine istražuje prostornu segregaciju Roma u Međimurju, odnosno naglašenu odvojenost Romskog i ne-Romskog stanovništva po nacionalnoj osnovi, a Lapat i Gornik pišu 2017. godine o njihovom školskom (ne) uspjehu u članku “(Ne)uspjeh učenika Roma i Hrvata u mješovitim razrednim odjelima“.

3. Metodologija istraživanja

Istraživanje kulturnog identiteta zagrebačkih Međimuraca organizirali smo u dvije etape, kvantitativnu i kvalitativnu, kako bi smo prvo dobili širu sliku predmeta našeg zanimanja, a zatim je produbili. Prva etapa sastojala se od anketnog upitnika, a druga od polustrukturiranih intervjua.

Prvu etapu istraživanja započeli smo anketnim upitnicima upravo zbog toga što do sada nije bilo istraživanja koja bi pokrivala područje našeg interesa i koja bi nam tako pripomogla u provedbi intervjua. Da bismo otprilike vidjeli koje običaje i tradiciju zagrebački Međimurci prakticiraju te kako se informiraju o rodnom kraju, osmislili smo anketni upitnik (Prilog 1), koji se sastoji od desetak pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. U anketnom smo se upitniku usmjeravali na pitanja o konzumaciji tradicionalne međimurske hrane, prakticiranju nekih međimurskih običaja¹¹, pitanja o povezivanju s tradicijom u vidu slušanja međimurske popevke i sudjelovanja u radu kulturno umjetničkih društava te pitanja o načinu praćenja vijesti iz Međimurja. Na kraju smo postavili nekoliko demografskih pitanja kako bismo dobili strukturu ispitanika, a ispunjavanje upitnika je trajalo deset do petnaest minuta. Na neka pitanja zatvorenog tipa ponudili smo odgovore na numeričkoj skali od pet mjesta (od „Nekoliko puta tjedno“ do „Ne konzumiram/slušam“), dok smo na druga ponudili odgovore da/ne. Zbog jednostavnosti, ekonomičnosti i kratkog vremena provođenja istraživanja, koristili smo neprobabilistički prigodni uzorak, to jest, istraživanje se provodilo na članovima Zavičajnog društva Međimurje koji imaju prebivalište u Zagrebu. Procijenili smo da će stotinjak ispitanika ispuniti anketni upitnik. Anketni upitnik izradili smo na internetskom alatu za izradu anketnih upitnika *Google forms*, a internetska poveznica za isti trebala je biti prosljeđena svima na *mailing* listi Zavičajnog društva Međimurje do tri puta u razmaku od dva tjedna, što smo dogovorili s vodstvom udruge, kako bismo dobili željeni broj ispitanika, ako se u prvom valu ne odazove dovoljan broj ispitanika. Računalni alat za anketiranje nije prikupljao IP adrese računala s kojih se odgovara na upitnik.

Upitnik je na kraju bio samo jednom podijeljen na službenoj *Facebook* stranici Zavičajaca, a odaziv je bio vrlo nizak, stoga smo anketni upitnik podijelili na *Facebook* grupi

¹¹ U čemu nam je poslužila knjiga Stjepana Hranjeca „Zipka vu horvatskom cvetnjaku: narodna kultura Hrvata u Međimurju“, ali i vlastito iskustvo vezano uz poznavanje međimurskih običaja. Birali smo običaje za koje smo znali da danas “žive” u Međimurju.

„Zagrebački Međimurci“ i prosljedili je poznicima koji odgovaraju kriterijima anketnog upitnika. Dodatno, 26. 4. 2019. godine smo na godišnjoj skupštini Zavičajnog društva Međimurje proveli *face to face* anketiranje. Od 34 podijeljena anketna upitnika, 22 su bila većinom ispunjena, a 12 je bilo gotovo neispunjeno (bilo je odgovoreno samo na nekoliko pitanja). *Online* je anketni upitnik bio od 12.5.2019. godine do 7.8.2019. godine te ga je u tom periodu ispunilo 29 ispitanika. Kada se zbroji broj *online* i *face to face* ispunjenih anketa, dobije se ukupan zbroj od 51 ispunjenih anketa. Rezultate dobivene anketom zbog malog smo broja ispitanika obradili samo deskriptivno, iako je bila predviđena obrada podataka postupcima inferencijalne statistike.

Druga etapa istraživanja sastojala se od provedbe 10 polustrukturiranih intervjua. Prvotna ideja nam je bila da na temelju rezultata anketnog upitnika osmislimo intervjua, no kako je ispunjenih anketnih upitnika bilo malo u vrijeme kada je već bilo nužno da intervjua prijavimo Povjerenstvu Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja, intervjua smo osmislili nevezano uz rezultate anketnog upitnika. Polustrukturirani intervjua sastojao se od dva dijela. U prvome dijelu detaljnije smo ispitali koje običaje i koliko često sudionici prakticiraju, zašto baš te običaje te postoje li neke olakotne ili otegotne okolnosti vezane uz prakticiranje međimurskih običaja u Zagrebu. Isto tako, sudionike smo pitali o uklapanju lokalnih običaja u užurbani multikulturalni Zagreb. Pitanja drugog dijela odnosila su se na to kako se okolina odnosi prema njima s obzirom na to da su Međimurci i ističu li uopće svoje porijeklo ili ga skrivaju. Polustrukturirani intervjua samostalno smo formulirali. Pri odabiru sudionika vodili smo se sljedećim kriterijima: sudionik je morao biti zagrebački Međimurac, nastojali smo u uzorku obuhvatiti osobe različitih dobnih skupina te podjednako obuhvati osobe oba spola. Uzorak smo razvijali krenuvši od poznanika pa smo metodom snježne grude došli i do ostalih sudionika, poštujući pri tome prethodno spomenute kriterije. Intervjui su trajali dvadesetak minuta, a proveli smo sveukupno 10 intervjua. Svaki sudionik složio se s tonskim snimanjem intervjua. Intervjue smo obavljali licem u lice, u domu sudionika ili u domu istraživačice, ali i internetski posredovano, tj. preko video poziva na nekom od internetskih poslužitelja. Intervjue video pozivom radili smo zbog praktičnosti i ekonomičnosti s obzirom na naše mjesto prebivališta i mjesto prebivališta sudionika. Sudionicima smo prije provedbe intervjua dali dokument informiranog pristanka, a nakon provedbe intervjua transkribirali smo ga na internetskoj stranici *otranscribe.com*, anonimizirali i izbrisali snimku. Podatke smo

analizirali kompjuterskim softverom za kvalitativnu obradu podataka *MAXQDA (18.2.0)*. Po obradi podataka ustanovili smo glavne teme koje ćemo analizirati i interpretirati u nekom od sljedećih dijelova rada.

4. Rezultati istraživanja

4.1. Rezultati *online* anketnog upitnika

Kao što smo već spomenuli, zbog relativno malog broj ispitanika (N=51) rezultate online ankete prikazat ćemo samo deskriptivno. Anketni upitnik sastojao se od četiri dijela: Učestalost konzumacije tradicionalne međimurske hrane; Prakticiranje međimurskih vjerskih, životnih ili običaja vezanih uz blagdane; Slušanje, njegovanje i poznavanje međimurske glazbe i plesa; Praćenje vijesti iz Međimurja te, za kraj, demografska pitanja. U anketnom smo se upitniku usmjerili ponajviše na tradiciju, koja je važan dio kulturnog identiteta, a onda i na održavanje veze s rodnim krajem u vidu informiranja o tamošnjim događajima preko nekog od medija.

Anketni upitnik ispunilo je 29 (56.9%) muškaraca i 22 (43.1%) žene. Najmlađi ispitanik imao je 18 godina, a najstariji 85 godina. Iako je kriterij za ispunjavanje ankete bio da ispitanik mora biti član Zavičajnog društva Međimurje, Zavičajaca je bilo 55%, a ostalih 45% ispitanika nisu bili članovi Zavičajnog društva, no zbog malog odaziva ispitanika u deskripciju uključujemo i njih. Isto tako, 13.7% ispitanika nema prebivalište u Zagrebu, što je također bio kriterij za ispunjavanje ankete, no, ponovno, uzeli smo i njih u obzir zbog skromnog uzorka. Što se tiče obrazovanja, najveći broj ispitanika ima završenu višu školu, odnosno njih 35.3%, slijede ispitanici sa završenim diplomskim studijem (29.4%), nakon njih su oni sa završenom srednjom školom (15.7%), poslijediplomskim studijem (1%), preddiplomskim studijem (0.6%) i na kraju oni koji su odabrali odgovor „nešto drugo“ (0.4%). Duljina života ispitanika u Zagrebu ovisi o njihovim godinama, pa smo tako imali ispitanika koji su tek počeli živjeti u Zagrebu, ali i onih koji su u Zagrebu nešto dulje (79 godina). Svi oni posjećuju Međimurje, neki rjeđe, neki češće. Nekoliko puta godišnje u rodni kraj odlazi 35.3% ispitanika, nekoliko puta mjesečno u Međimurje odlazi 25.5% ispitanika. Slijede ih oni koji odlaze jednom mjesečno (23.5%) te oni koji su u rodnom kraju jednom tjedno ili češće (13.7%).

Tablica 1. prikazuje rezultate prvog dijela anketnog upitnika, u kojem se ispitanike ispitivalo o učestalosti konzumacije tradicionalne međimurske hrane. Iz tablice je vidljivo da ispitanici samo međimurski krumpir konzumiraju ponajviše nekoliko puta tjedno ili jednom tjedno, dok većinu ostale hrane konzumiraju nekoliko puta godišnje ili uopće ne

konzumiraju. Šiškrlni su tradicionalna hrana koju najviše ne konzumiraju (62%). Iako se samo međimurski krumpir konzumira dosta često, iz tablice je vidljivo da ispitanici ipak nastoje tih nekoliko puta godišnje konzumirati i ostalu tradicionalnu međimursku hranu.

Tablica 1. Prikaz učestalosti konzumacije tradicionalne međimurske hrane

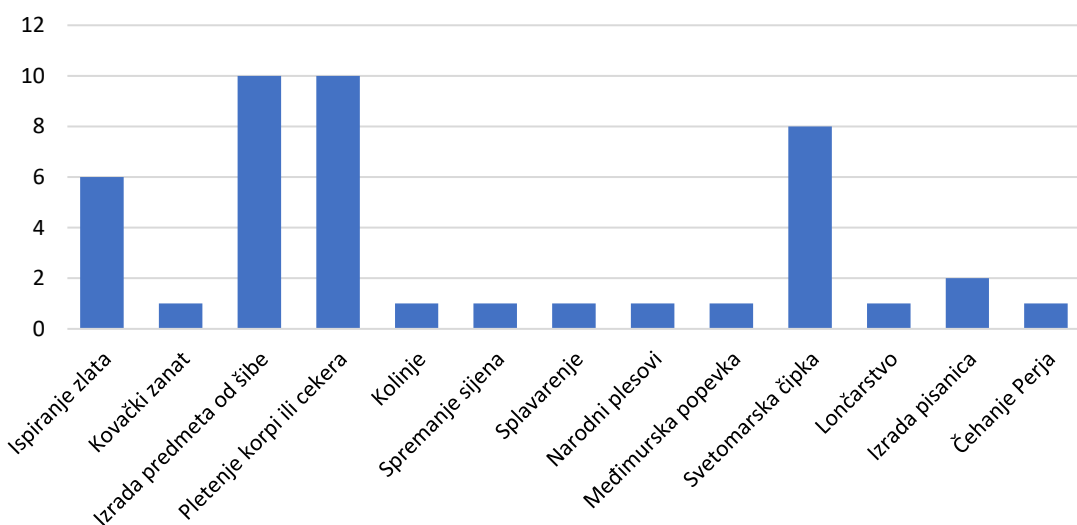
Hrana	Učestalost konzumacije	Nekoliko puta tjedno	Jednom tjedno	Jednom mjesečno	Nekoliko puta godišnje	Ne konzumiram
Meso 'z tiblice		2	1	2	34	12
Sir turoš		0	1	3	28	19
Pretepena juha		0	4	5	25	17
Gulaš juha		1	9	17	21	3
Šiškrlni		0	2	8	9	31
Žličnjaci		0	5	13	25	8
Međimurski krumpir		18	16	9	6	2
Međimurska raca		0	1	7	23	20
Međimurska gibanica		1	2	8	31	9
Kukuruzna zlevanka		0	0	12	29	10

U drugom dijelu anketnog upitnika, ispitanici su odgovarali na pitanja o prakticiranju međimurskih vjerskih, životnih ili običaja vezanih uz blagdane. Tu smo uvrstili uskrсни običaj paljenja Vuzmenke, prvomajski običaj podizanja majge (ili najge), božićne običaje (ukrašavanje drvca plodovima voća, unošenje slame u kuću na Badnjak, bajanje na Badnjak ili Štefanje), svadbene običaje (izvođenje „lažne mladenke“, *starešina*, *prviči*) te pokladni običaj maskiranja u *pikača*. Zadnje pitanje bilo je otvorenog tipa te smo tražili ispitanike da sami navedu neke tradicionalne vještine vezane uz Međimurje. Tablica 2. prikazuje odgovore dobivene na pitanja o prakticiranju običaja. Već pri prvom pogledu na tablicu jasno nam je da su češći odgovori „ne“. Najmanje odgovora „ne“ je 27 na pitanju o bajanju i *starešini*, a najviše odgovora „ne“ je na pitanju o prvomajskoj majgi (najgi) (98%) što znači da je više od polovice ispitanika na većinu pitanja odgovorilo negativno. Najviše izgleda za „preživljavanje“ imaju božićni običaj bajanja s 47% potvrdnih odgovora i svadbeni običaji izvođenja „lažne mladenke“ i *starešine* na svadbi s 45%, odnosno 47% potvrdnih odgovora. Kod otvorenog pitanja o poznavanju tradicionalnih vještina vezanih uz Međimurje neki su se ispitanici raspisali i ponudili nekoliko odgovora, a drugi ili odgovor nisu ponudili uopće (33.3%) ili su napisali „ne znam“, „ne mogu se sjetiti“, „ne poznajem“ (11.8%).

Tablica 2. Prakticiranje međimurskih vjerskih, životnih ili običaja vezanih uz blagdane

	Da	Ne
Paljenje Vuzmenke na Veliku Subotu	12 (23.5%)	39 (76.5%)
Podizanje prvomajske majge (ili najge)	1 (2%)	50 (98%)
Ukrašavanje božićnog drvca plodovima voća	15 (29.4%)	36 (70.6%)
Unošenje slame u kuću na Badnjak	17 (33.3%)	34 (66.7%)
Bajanje na Badnjak ili Štefanje	10 (Badnjak) (19.6%) 14 (Štefanje) (27.5%)	27 (52.9%)
Izvođenje „lažne mladenke“	23 (45.1%)	28 (54.9%)
<i>Starešina</i> na svadbi	24 (47.1%)	27 (52.9%)
<i>Prviči</i> nakon svadbe	11 (21.6%)	40 (78.4%)
Maskiranje u masku <i>pikač</i> na fašniku	4 (8%)	47 (92%)

Kod onih ispitanika koji su ponudili odgovor, tu su se mogle pronaći raznorazne vještine (Slika 1.), od ispiranja zlata i čipkanja, do *sprovljanja* sijena ili *čehanja* perja. Najčešći odgovori koji su se pisali bili su: ispiranje zlata (6 odgovora), izrada košara od šibe (10 odgovora), pletenje *korpi* ili *cekera* (10 odgovora) te pletenje svetomarske čipke (8 odgovora). Druge vještine bile su zastupljene s jednim ili dva odgovora.

Slika 1. Poznavanje tradicionalnih vještina vezanih uz Međimurje

Treći dio anketnog upitnika obuhvaćao je pitanja o slušanju, njezovanju i poznavanju međimurske glazbe i plesa te je bio osmišljen kao kombinacija pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Ispitanike se tražilo da navedu pjevače ili pjevačice međimurske narodne glazbe koje poznaju i u drugom pitanju koje slušaju. Najviše odgovora su su dobili Žiga (44 odgovora), Teta Liza (31 odgovor), a iza njih Lidija Bajuk (14 odgovora), Martin Srpak i Dunja Knebl s 5 odgovora te Gusti Draksar (4 odgovora), spomenuto je još desetak pjevača/pjevačica koji su imali jedan ili tri odgovora. Ipak, u pitanju koje pjevače/ice slušaju, bilo je puno manje odgovora općenito, a pojavilo se i 9 odgovora „ne slušam“ i „ni jednog“. Vezano uz rezultate prethodnog pitanja, puno manje ljudi sluša Žigu (11 odgovora) i Tetu Lizu (15 odgovora), no što je upoznato s njihovom glazbom. Ostali prije navedeni izvođači na ovom su pitanju dobili po jedan, dva ili tri odgovora. Sljedeći blok otvorenih pitanja odnosio se na poznavanje i slušanje međimurske popevke. I u ovom bloku pitanja ispitanici su puno više navodili pjesme koje poznaju nego koje slušaju, pa ćemo navesti rezultate samo prvih. Ispitanici su naveli dvadesetak pjesama koje poznaju, a na tome popisu one s najviše odgovora su: „Međimurje kak si ljepo zeleno“ (14 odgovora), „Vehni, vehni fijolica“ (11 odgovora), „Vuprem oči“ i „Klinček stoji pod oblokom“ s 9 odgovora te s 6 odgovora pjesme „Da bi se zrušile“, „Međimurje malo“ i „Mamica u štrukle pekli“. Jedini odgovori koji su se navedenima pridružili u pitanju o slušanju pjesama su „ne slušam“ (8 odgovora) i „sve“ (5 odgovora). Na pitanje o učestalosti slušanja međimurske narodne glazbe najviše se isticao odgovor „nekoliko puta godišnje“ (33.3%), 19.6% ispitanika međimursku tradicionalnu glazbu sluša nekoliko puta tjedno, ali i jednom mjesečno, dok je jednom tjedno sluša 15.7% ispitanika. Zanimljivo je da je 6 ispitanika odabralo odgovor „ne slušam“, što je za 2 manje u odnosu na prethodno pitanje. Nitko od naših ispitanika ne sudjeluje u radu zbora koji opjevava međimurske tradicionalne pjesme, ali zato njih 22.2% sudjeluje u radu nekog kulturno-umjetničkog društva, bilo kao promatrač (15.5%), bilo kao sudionik (6.7%). Samo 37 ispitanika odgovorilo je na otvoreno pitanje o poznavanju tradicionalnih međimurskih plesova, a navodili su „čardaš“ (11 odgovora), „drmeš“ (6 odgovora), „rašpa“ (3 odgovora), a 9 je odgovora bilo „ne znam“ „niti jedan“ ili „ne poznajem“. Bilo je i odgovora „mnoge“ te su nam ispitanici napisali da su bivši KUD-ovci.

U posljednjem smo dijelu anketnog upitnika ispitivali o načinu na koji ispitanici (najčešće) prate vijesti iz Međimurja (Tablica 3.). Na prvom pitanju o najčešćem mediju

praćenja vijesti iz Međimurja najveći se broj ispitanika izjasnio da prate vijesti preko interneta (66.7%), zatim podjednako preko novina i televizije (13.7%). Najmanje ispitanika prati vijesti preko radija (4%), a jedan se ispitanik izjasnio da ne prati vijesti iz Međimurja. Sljedeća su pitanja detaljnije ispitivala koliko često ispitanici preko kojeg medija prate vijesti iz Međimurja te koje kanale, internetske stranice, novine ili radio postaje prate kada žele doći do željenih informacija o Međimurju.

Tablica 3. Praćenje vijesti iz Međimurja

	Nekoliko puta tjedno	Jednom tjedno	Jednom mjesečno	Nekoliko puta godišnje	Ne pratim
Novine	5	7	6	16	14
Radio	5	5	7	6	24
Televizija	8	11	12	9	9
Internet	26	7	4	5	8

Nešto više od polovice ispitanika (51%) navelo je da prate vijesti iz Međimurja preko interneta nekoliko puta tjedno, dok ostale medije ne prate toliko često. Televizija tu ipak dobiva nešto više pažnje, no novine najčešće ne prate ili prate nekoliko puta godišnje, a radio gotovo polovica ispitanika (47.1%) uopće ne prati. Ipak, kada ispitanici prate neki od navedenih medija, oni znaju gdje pronaći željene informacije. Tako su „Međimurje“ (23 odgovora) i „Međimurske novine“ (12 odgovora) tiskovine kojima se ispitanici najčešće okreću, „Hrčak“ (8 odgovora) i „Radio 1“ (7 odgovora) su radio postaje koje slušaju, HRT1, HRT2, HRT4 (20 odgovora) i Srce TV (9 odgovora) su televizijski programi, a „emedjimurje.hr“ (28 odgovora) je internetski portal koji ispitanici najčešće posjećuju u potrazi za vijestima iz Međimurja.

4.2. Rezultati polustrukturiranih intervjua

Glavni cilj ovog, kvalitativnog, dijela istraživanja bio je detaljnije ispitati zagrebačke Međimurce o njihovom kulturnom identitetu, odnosno o njihovom prakticiranju međimurskih običaja, te o njihovim stavovima o mogućnosti, važnosti i prihvaćenosti prakticiranja istih u Zagrebu. Dodatno, željeli smo ispitati kako su Međimurci općenito percipirani i prihvaćeni u Zagrebu, po njihovom mišljenju, te isto tako postoje li neki trenutci u kojima su se sudionici intervjua posebno posramili ili osjećali ponosnim zbog svog regionalnog porijekla. Najmlađi sudionik imao je 28 godina, a najstariji 72 godine. Većina je

sudionika bila prva generacija koja živi u Zagrebu i većina njih je došla u Zagreb ili zbog studija ili u svojim dvadesetima, no dvije sudionice i jedan sudionik su se razlikovali. Jedna od njih, Anita, došla je u Zagreb s roditeljima kad joj je bilo 6 godina, druga, Darinka, je već treća generacija u njenoj obitelji koja živi u Zagrebu, a Valent se zbog posla s obitelji preselio u Zagreb u 46. godini života.

Rezultate ovog dijela istraživanja navest ćemo prikazujući glavne teme koje smo utvrdili prilikom analize intervjua potkrepljujući ih odgovarajućim citatima iz intervjua.

4.2.1. Prakticiranje i razlog prakticiranja običaja

Intervjue smo započinjali pitanjem o međimurskom običaju koji sudionici prakticiraju u Zagrebu. Neki od njih su već tu imali poteškoća s prisjećanjem, drugi su se odmah sjetili tog jednog običaja, a jedan je sudionik rekao da u Zagrebu ne prakticira ni jedan običaj, jer su on i njegova obitelj u tome gradu kao „gastarbajteri“ i svaku priliku koju imaju iskoriste za odlazak u rodni kraj. Sudionici su spominjali da slave Martinje, da im je običaj bio nedjeljni odlazak na svetu misu ili da je običaj koji prakticiraju da jednom u dva tjedna (otprilike) pripremaju neko tradicionalno međimursko jelo, no pet od deset sudionika nam je spomenulo da je Međimursko prošćenje običaj koji prakticiraju u Zagrebu, iako nisu svi bili sigurni je li to stvarno običaj ili ne, budući da u Međimurju pojedino mjesto slavi prošćenje na blagdan sveca zaštitnika tog mjesta. Pri odgovaranju, mlađi su sudionici češće naglašavali da „nisu baš reprezentativni što se tiče održavanja običaja“ no kroz razgovor smo uvidjeli da se oni i stariji sudionici ipak nisu previše razlikovali u tome segmentu.

*„Martinje....**Zašto baš taj običaj?** Pa eto, zašto ne. Zgodan je. Nemamo baš klasično kak' to imamo u Međimurju da dođe netko i krsti mošt i sim te tam te, ali se uvijek volimo tog dana okupit, malo isprobavati razna vina 'z Međimurja. Ja obično donesem više vrsta od više vinara pa onda obično moja ekipa koja nema baš iskustva s tim ima priliku kušati sva ta vina i eto, sjetit se malo Međimurja u tom trenutku...ovak je to više čisto 'ko neka memorija na te neke međimurske običaje, a opet da malo zadržimo tog međimurskog, barem u ekipi koja je oko mene.“ (Boris, 32)*

„Međimursko prošćenje recimo i Međimurska večerja. To je onda poveznica koju imamo u Međimurjem, ali je to javna, ne, dostupno svima. Tak da je to isto jedan običaj koji se razvio u Zagrebu...tak da se povezujemo z Međimurjem, ne? Da čuvano te naše običaje jer na

Međimurskom prošćenju zapravo odražavamo te veze z Međimurjem kao takvim. Je, Međimursko prošćenje. Se more reći da je to običaj koji nas veže uz Međimurje? To u svakom slučaju sudjelujem, tak da to je i je običaj koji njegujemo, ako se to smatra običajem, ne znam. “ (Zoran, 28)

„Jedino to kaj idemo na to Međimursko prošćenje. A inače ne znam kakvi bi drugi običaji... Međimursko prošćenje sam ne baš redovita kaj išla tam. Prije sam išla češće dok je bilo v Maksimiru, to nam je bilo bliže. Bilo je v šumi, krasno. Hladovina. A ve su preselili na Zrinjevac una je to tak malo..dobro. “ (Jasna, 71)

Razlog održavanja određenog običaja kod Borisa smo već naveli, a općenito, sudionici koji su se odmah sjetili običaja, imali su i čvrste razloge njegova prakticiranja i, u Valentovom slučaju, ne-practiciranja.

„Pa to je muževljevo tradicijsko, on je Martin i njemu se to sviđa i on to vuče još iz obitelji. Bil je najmlađi pa su se svi skupljali, njemu je to drago i onda smo to tak prihvatili. “ (Sanja, 66)

„Pa mi kad smo bili klinci običaj je bio svake nedjelje ići u crkvu, to je bilo 'pod mus', mora se, to smo radili u Zagrebu i po ljeti u Međimurju i kad smo u Zagrebu onda obavezno... A danas? Onak, redovito... Da, to je nekakva tradicija bila koju su oni (roditelji) dovukli sa sobom i tak se to radi. “ (Anita, 47)

„Velim... uglavnom smo vikendima doma, ili tu ili v Istri ili bilo gdje drugdje tak da smo zapravo malo vezani uz Zagreb i bilo kakve običaje. To v gradu nije baš tak izraženo kak doma na selu. “ (Valent, 61)

Jedna sudionica povezala je prakticiranje Međimurskog prošćenja s turističkom ponudom, što je u skladu s teorijama koje upozoravaju na komercijalizaciju nematerijalne kulturne baštine.

„Zagrebu fali da im se prezentiraju takvi naši domaći proizvodi jer ljudi to fakat vole i to su kvalitetni proizvodi, kontroliranog podrijetla i autohtoni su i stvarno na najbolji mogući način predstavljaju naše Međimurje. I zato je Međimursko prošćenje i mirisi i zvuci i okusi Međimurja, tako da djeluje na sva osjetila, pa upoznaje Zagrepčane i turiste s našim

običajima i našim bogatstvom, kako gastronomskim, tako i kulturnim. I, naravno, prije toga je ta sveta misa.“ (Tatjana, 34)

4.2.2. Okolnosti prakticiranja i dojam ne-Međimuraca o međimurskim običajima

Održavanje običaja sudionicima je najčešće lako, te svi sudionici smatraju da se međimurski običaji uklapaju u Zagreb, tim više što pridonose različitosti u gradu. Ipak, sudionici koji smatraju da je prakticiranje nekog običaja u gradu otežano, jesu sudionici starije životne dobi, koji su već duži niz godina u Zagrebu, te su samim time i svjedoci promjena koje su se dogodile u gradu, ali i među ljudima koji su omogućili da se neki događaj organizira.

„Prije je bilo lakše, stariji članovi su znali de i kako se može nešto nabaviti, bili su zaduženi za nešto koji su znali već po svojoj funkciji. Građevinar, ekonomista i tako. Sad je malo već teže. Onda su nam davali...recimo mogli smo u Maksimiru biti, na Jarunu, organizirati. To je bilo jako lijepo... Lakše je bilo zato što smo svi nekako doprinijeli. Danas niti ne daju prostor, sve se mora platiti. Nekad smo znali imati i dosta koji su nas financirali, dosta dobrotvora koji su uložili to, imali smo dosta poduzetnika iz Međimurja koji su u Zagrebu dobro stajali i pomagali su.“ (Marin, 70)

S druge strane, jedan mlađi sudionik ima potpuno drugačiji razlog zbog kojeg mu je otežano prakticirati međimurski običaj, Martinje, na način na koji on to želi: „To je inače problem u Zagrebu, da mi nemamo neku vinariju ili nemamo neku udrugu koja bi se time bavila. To smo isto mi probali preko Zavičajnog društva, jer u Zagrebu imaš Iločki podrum, Plešivički, imaš dole Pošip s Korčule, svašta možeš nabaviti, ali međimurska vina nemaš di kupiti u Zagrebu.“ (Boris, 32)

No, jedna nam sudionica navodi da je prakticiranje međimurskih običaja posebno lako u Zagrebu zbog potpore koju Međimurci dobivaju od Zagrepčana u provođenju istog, dok neki drugi navode da je lako jer je za prakticiranje potrebna samo dobra volja i dobra organizacija dovoljnog broja ljudi.

„Lako je jer dobijemo podršku i Zagrepčana uvijek, znači grada u kojem živim i građana u Zagrebu, prijatelja.“ (Tatjana, 34)

Svaki sudionik rekao je da ne-Međimurci jako pozitivno reagiraju na međimurske običaje s kojima se susreću, naročito ako je uz običaj uključena međimurska tradicionalna hrana, koja ih posebno veseli, a jedan sudionik ističe da je razlog tome taj da ne-Međimurci nemaju često priliku upoznati međimurske običaje, dok je drugi potpuno drugačijeg mišljenja.

„Pa inače su svi jako oduševljeni z našim običajima i to im se čini jako originalno i zanimljivo jer mislim...mislim da se baš Hrvatska nije imala priliku upoznati z našim običajima jer smo mi kroz povijest bili dosta pod tuđinskom vlasti, pod Mađarima. I onda nismo imali toliko, nismo bili toliko povezani kak drugi dijelovi Hrvatske i čini mi se da dosta ljudi to ne zna, uopće ništa o Međimurju... To je stvarno realnost i onda mi se čini da skoro svi koje pozovem su jako oduševljeni, ovi koji su iz Zagreba, jer vidim da se nauče nešto. I hrana im je super. To je dobar običaj, dok se jede nekaj, tak da to im je super.“ (Zoran, 28)

„Pa mi (Međimurci) smo tu već tradicionalni, mi smo u Zagrebu tako reći oduvijek i tu smo već radili si svoje. Tak da nije to ništa neobično. I drugi ljudi već poznaju našu kulturu i vole doći na te naše manifestacije.“ (Goran, 64)

Ipak, svi naši sudionici naveli su da zbog blizine Međimurja i Zagreba u Zagrebu ne prakticiraju baš međimurske običaje, jer ih više povezuju s domom i s obitelji koja je u Međimurju, pa zbog toga neke običaje prakticiraju kad se vrate u Međimurje, što je za mnoge od njih svaka dva tjedna ili svaki tjedan, a neki stariji sudionici su nam rekli da su prije više običaje (najčešće Uskrsne i Božićne) prakticirali u Međimurju, a danas, pošto imaju više obitelji u Zagrebu, ih prakticiraju u Zagrebu, ali da uvijek kombiniraju.

„Zbog blizine smo manje prakticirali običaje u Zagrebu, jer nam je normalnije otići u Međimurje i tamo to prakticirati.“ (Anita, 47)

„Mislim, svi mi manje više imamo nekoga doma, tak i ja imam nekoga doma, i onda doma to delaš. Možda kak si stariji pa ostaneš bez svojih bližnjih onda možda to premjestiš v Zagreb i sve to skupa više delaš v Zagrebu. Mislim ja govorim ve kak sam mlađi pa još imam poveznicu tu.“ (Zoran, 28)

4.2.3. Važnost održavanja (međimurskih) običaja

Težili smo u intervjuima saznati stavove naših sudionika o tome smatraju li da je u Zagrebu važno održavati običaje iz kraja iz kojeg su porijeklom, s čime su se svi odreda jasno i glasno složili, osim sudionice koja je rekla da misli da održavanje običaja „nije toliko važno, ali je lijepo“ (Sanja, 66). Već smo prije naveli koji su to običaji koje naši sudionici prakticiraju u Zagrebu i zašto (među kojima se često pojavljuje Međimursko prošćenje, koje je varijacija na prošćenja koja se zbivaju u pojedinim međimurskim mjestima), ali smo isto tako saznali da većina sudionika u Zagrebu ipak ne prakticira međimurske običaje, već to rade u rodnom kraju, zbog toga što im je tamo većina obitelji s kojom se prakticiranje običaja povezuje.

„Mislim da je bitno, ta neka tradicija i to održati, ali vidim da je to sad do neke osobe koliko ona drži do toga. Recimo, moj tata jako drži do Međimurja, običaja i tako toga svega, pa je prenio to i na nas kao djecu, ali ne mogu sad reći da ja kad to svojoj djeci prenosim. Nije to toliko utjecajno ko kad roditelj prenosi direktno.. i nekako me ono, on je ipak tamo rođen i te neke priče njegove su ono životne. Ja ne mogu to prenijeti svojoj djeci.“ (Darinka, 42)

4.2.4. „Lijepo je biti Međimurec u Zagrebu“

Nakon što smo od naših sudionika saznali na koji način, zašto i koje međimurske običaje prakticiraju u Zagrebu zanimalo nas je nešto više općenito o njihovom životu u Zagrebu, odnosno, zanimalo nas je kako se oni deklariraju vezano uz svoj regionalni identitet te kako su prihvaćeni u Zagrebu. Svi naši sugovornici, koji su u Zagrebu od svoje osamnaeste godine ili više, odgovorili su da se uvijek deklariraju kao Međimurci, a dvije sudionice su čak i naglasile da kažu iz kojeg su međimorskog mjesta. Dvije sudionice su rekle da su „Zagrepčanke, međimorskog porijekla“, a radi se o sudionicama koje smo na početku četvrtog odjeljka istaknuli. Jedna od njih je istaknula da bi se svi trebali zapravo deklarirati kao Europljani.

„Pa ne, mislim da deklarirati se moramo da smo iz Europe, a ne...to (Međimurje) je toliko mala regija da jednostavno u međunarodnom je kontekstu tak nevažno odakle si, nego kakav si.“ (Anita, 47)

Što se tiče prihvaćenosti u Zagrebu, sugovornici su uglavnom imali samo pozitivna iskustva vezana uz njihovo porijeklo te su navodili da je svima uvijek prva konotacija na Međimurce to da su oni vrijedni, a više smo puta čuli i to da je Zagreb bio „beli“ kad su ga Međimurci čistili i uređivali. Asocijacije na Međimurje koje su sudionici doživljavali su još te da Međimurci „smešno govore“, krumpir po kojem je poznata Belica, jednog sudionika prijatelji zezaju da je Zagorac jer znaju da mu to smeta, a drugi primjećuje da ga se odmah drugačije, u pozitivnom smislu, gledalo kad je rekao odakle dolazi.

„A mislim lijepo je biti Međimurec u Zagrebu, zato što su uvijek Međimurci bili cijenjeni kao radnici dobri. Uvijek su čistili i bil je beli Zagreb. Ono što smo mi govorili i pjevalo se 'Beli Zagreb' jer Međimurci su to očistili i tak je bilo. A sad, sad je... čisti se, ali samo na trgu, ostale ulice su dosta zapostavljene jer im to nije prioritetno.“ (Marin, 70)

Ipak, dvoje sudionika skrenulo je pažnju na to da radišnost i marljivost ne moraju uvijek imati dobre konotacije, već da se javljaju i one negativne, tj. Međimurce se katkad doživljava kao one koji „šute i rade“ te da se ne znaju izboriti za sebe, za razliku od ljudi koji su porijeklom iz nekih drugih krajeva.

„Pa mislim nas tretiraju više kak one koji puno rade i koji su spremni šutjeti i raditi. Znači ne toliko biti glasni kak ne znam, Dalmatinci, ali to je generaliziranje. Nemre se ve reći da su si takši, ali je takši stereotip o nama. Znači... radišni Međimurci, ali više onak, radišni koji ne podižu glas nego delaju kolko god treba. I za kuljko god malo. To bi recimo promijenio, ali to je dio identiteta. Takši smo kakši smo.“ (Zoran, 28)

„Samo kaj smo mi Međimurci tak kaj se ne znamo rivati. Mi smo samozatajni više. Ne tražiš nekakve veze nigdor, nego se nastojiš som, pa kak uspješ nazodnje. Nema tu kak recimo...Hercegovci i Dalmatinci, oni se odmah nanjuše. To sam imala iskustvo, to je odmah i...dobro je to u jednu ruku, oni se odmah spoje, jen drugom predloži, porine. A mi smo ne takvi.“ (Jasna, 71)

4.2.5. Osjećaj srama i osjećaj ponosa zbog regionalnog identiteta

Za kraj, zanimalo nas je javlja li se u nekim situacijama kod naših sudionika poseban osjećaj ponosa koji dolazi zbog regionalne pripadnosti, a s druge strane javlja li se i kada osjećaj srama. I u ovom slučaju sudionici su najčešće navodili samo pozitivna iskustva, no

jedna je starija sudionica nedavno doživjela da se Međimurce prozvalo da “previše pričaju“ što joj je bio prvi susret s negativnim komentarom. Drugi sudionici, ako su navodili negativne konotacije, najčešće su spominjali da im nije lijepo kada se spomenu međimurski Romi, jer oni koji nisu iz Međimurja i ne vide situaciju iz prve ruke, često imaju krivu predodžbu o njoj.

„Znači u Zagrebu Rome doživljavaju malo drugačije neg mi v Međimurju. V Zagrebu, možda zbog medija, doživljavaju da mi Rome gnjavimo i da im ne damo živjet, pogotovo s ovim nedavnim prosvjedima. I onda uvijek moraš ljudima objašnjavat kakav je to suživot, zakaj je do toga došlo i tak dalje. Kak naprijed, kak bi to trebalo promijenit, jer ljudi su stekli krivu percepciju, pogotovo ako čitaš samo naslove u novinama, onda vidiš da su Međimurci...jako gnjave te Rome. Eto.“ (Boris, 32)

„I ve jedino za cigane. To me moja sneha navek špota da kak to mi, to su tak dobri ljudi, da mi nemamo za njih osjećaja. Ja velim: Dobro, pak si ih una zemite pa bote vidli malo!“ (Jasna, 71)

Ipak, osjećaj ponosa prevladava. Sudionici su nam navodili zaista različite razloge zbog čega su ponosni na Međimurje i svoje podrijetlo, pa tako su razlozi ponosa:

- toplice u sv. Martinu na Muri
- potpisivanje peticije za osnivanje Međimurske županije
- srebrna medalja na Olimpijskim igrama koju je 2014. godine osvojio Filip Ude
- dobri rezultati u smanjenju nezaposlenosti u Međimurju
- međimurski krajolik
- Zrinska garda
- svetomarska čipka
- marljivost.

Jedna je sudionica posebno srčano opisala svoje emocije vezano uz svoje porijeklo: *„Baš sam sretna odkud dolazim. I ponosna. Mislim, ja ne omalovažavam ljude koji dolaze iz nekih drugih sredina, ali sam ponosna na svoje porijeklo i mjesto odkud dolazim i s kakvim sam ljudima odrasla i način na koji sam odrasla, sredina u kojoj sam odrasla. Baš sam ponosna na to.“ (Tatjana, 34)*

5. Rasprava

U ovom dijelu rada nastojat ćemo interpretirati i komentirati ranije iznesene rezultate oba dijela istraživanja, no zbog nedostatka sličnih istraživanja nećemo biti u mogućnosti usporediti naše rezultate s rezultatima drugih istraživanja. U teorijskom dijelu naveli smo da se dimenzije kulturnog identiteta mogu svesti na narječje i običaje kraja u kojem pojedinac živi, njegovu tradiciju, jezik i vrednote te religiju i politička uvjerenja (Cifrić i Nikodem, 2008a:65), a da ćemo se u ovom kratkom istraživačkom radu usmjeriti na običaje i tradiciju Međimurske županije.

Kvantitativni dio istraživanja nije uspio onako kako smo se nadali, tj. dobili smo tri puta manje ispitanika nego što smo očekivali, pa je zbog toga analiza rezultata anketnog upitnika bila samo deskriptivna. Ispitanici su se u prvom dijelu anketnog upitnika izjašnjavali o konzumiranju tradicionalne međimurske hrane. Osim međimurskog krumpira koji 66.7% ispitanika konzumira jednom ili nekoliko puta tjedno, ispitanici navode da ostalu tradicionalnu hranu konzumiraju nekoliko puta godišnje ili da je uopće ne konzumiraju, no odgovora „nekoliko puta godišnje“ je ipak više zbog čega pretpostavljamo da se takva hrana priprema u rijetkim i posebnim prilikama. Što se tiče međimurskih običaja, oni se uglavnom ne prakticiraju, što zaključujemo zbog toga što je odgovor „ne“ u svakom pojedinom pitanju o običajima zastupljen s najmanje 52.9% odgovora, a najviše s 98% odgovora. Navedeno ne isključuje mogućnost da ispitanici prakticiraju neki običaj koji u upitniku nismo naveli, no generalno slika je vrlo jasna. Kod pitanja o poznavanju tradicionalnih vještina vezanih uz Međimurje, nismo točno naveli što podrazumijevamo pod pojmom „vještina“ pa smo stoga dobili široki spektar odgovora koje ne bismo nužno svrstali u tradicionalne vještine, već možda pod radnje općenito. Takvi odgovori su „kolinje“ i „spremanje sijena“. Odgovori koje smo najčešće dobili (ispiranje zlata, izrada predmeta od šibe, pletenje korpi ili cekera, pletenje svetomarske čipke) zapravo jesu tradicionalne vještine na koje se pitanje odnosilo. U trećem bloku pitanja, koji je bio o slušanju, njegovanju i poznavanju međimurske glazbe i plesa, najveći postotak ispitanika izjasnio se da od pjevača poznaju Žigu (86.3%), no puno manji broj njegovu glazbu i sluša, Ista situacija dogodila se i s ostalim glazbenicima koje su ispitanici navodili (Teta Liza, Lidija Bajuk itd.). Ispitanici općenito poznaju velik broj međimurskih tradicionalnih pjesama, no, kao što je to bila situacija i s glazbenicima, te pjesme ne slušaju. Isto tako nitko od njih ne sudjeluje u zboru koji opjevava međimurske

pjesme, a većina njih (77.8%) ne sudjeluju u radu nekog KUD-a. Kad se informiraju o vijestima iz Međimurja, ispitanici se najčešće okreću internetu, a najrjeđe radiju.

Najveći nedostatak i ograničenje ovog dijela istraživanja bio nam je mali uzorak, zbog kojeg nismo mogli provesti postupke inferencijalne statistike koji bi nam ukazali primjerice na to je li mlađa ili starija skupina ispitanika sklonija nepracticiranju običaja ili pak koja skupina ispitanika vijesti prati češće preko interneta, a koja poseže za drugim medijima. S ovako malim brojem ispitanika, rezultati ove ankete mogu biti samo općeniti pokazatelji nečeg što se mora detaljnije provjeriti. Isto tako, bilo bi zanimljivo provjeriti kako bi na anketu odgovorili stalni stanovnici Međimurske županije.

U kvalitativnom dijelu istraživanja rezultate smo analizirali kroz pet većih tema. Prva od njih odnosila se na practiciranje međimurskih običaja u Zagrebu. Sudionici su nam spominjali razne običaje, no tu nam se posebno istaknulo Međimursko prošćenje, koje nije običaj kao takav, već manifestacija koju Zavičajno društvo Međimurje u Zagrebu organizira već dvadesetak godina, a na kojoj se, kako nam je jedna sudionica rekla, mogu doživjeti i mirisi i zvuci i okusi Međimurja. Iako to nije konkretan međimurski običaj, zbog dugogodišnjeg održavanja počelo ga se doživljavati kao običaj koji je karakterističan za Zagreb, na kojem se okupljaju Međimurci i na kojem se ne-Međimurci upoznaju s tim dijelom Hrvatske. No, isto tako, na toj su manifestaciji običaji i tradicija postali lijepo upakiran turistički proizvod, na što upozoravaju Hameršak i Pleše govoreći da je donošenje UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine dovelo do komercijalizacije baštine. Organizaciju Međimurskog prošćenja povezujemo i s Goffmanovom dramaturgijom, odnosno s javnim predstavljanjem Zavičajaca na prošćenju, gdje za potrebe svoje trenutne uloge oni naizgled više brinu o očuvanju običaja i nematerijalne kulturne baštine općenito no što to stvarno čine u svakodnevnom životu. Ipak, na Međimurskom prošćenju se podiže svijest Međimuraca u Zagrebu o specifičnosti i vrijednosti vlastite kulture, a njihovu kulturu istovremeno upoznaju i drugi, čime se ostvaruje interakcija kultura koja tako još više kulturno obogaćuje Zagreb. Sudionici imaju podijeljena mišljenja o tome je li im u Zagrebu lako practicirati običaje ili ne, a to uglavnom ovisi o konkretnom običaju koji navode, ali i o njihovoj dobi i životnom iskustvu, no svi se slažu da Zagrepčani i ostali koje upoznaju s međimurskim običajima uvijek imaju pozitivno mišljenje

o njima. Blizina Zagreba i Međimurja utječe na naše sudionike tako da su skloni običaje prakticirati u Međimurju, do kojeg se dođe za oko sat vremena, a zbog toga možda jedan sudionik smatra da ljudi nisu dovoljno upoznati s međimurskim običajima, gdje Međimursko prošćenje služi kao događaj koji na jedan dan „Međimurje preseli u Zagreb“. Samo jedna sudionica ne misli da je u Zagrebu važno održavati običaje, dok ostali navode da su običaji i tradicija ono što nas podsjeća odakle smo i bez čega bi se otuđili od naših „korijena“. U tome kontekstu vidimo isprepletenost kulturnog i regionalnog identiteta. Nadalje, naši sugovornici se ne srame svog porijekla, te tako uvijek naglašavaju odakle su (ili u slučaju dvije sugovornice koje naglašavaju da imaju međimursko porijeklo), a svoj identitet ne moraju skrivati. Dapače, neki su čak rekli da ih se zbog porijekla gledalo pozitivnije, nego prije kada okolina nije znala odakle su. Samim time, svi sudionici su nam rekli da su ponosni na svoj regionalni identitet, što je i u skladu s nalazima u Cifrićevom i Nikodemovom istraživanju. Mnogobrojni su razlozi njihova ponosa, a razlog svojevrstnog srama su najčešće samo Romi, za koje nam sudionici ističu da drugi ne razumiju situaciju u Međimurju, koju smo ukratko opisali u poglavlju o dosadašnjim istraživanjima.

Najveće ograničenje u provedbi ovog dijela istraživanja bilo je nedostatak sličnih istraživanja s kojima bismo mogli usporediti rezultate ili na koja smo se mogli referirati. Ovako su ovi rezultati samo općeniti pokazatelj stavova i dojmova koje zagrebački Međimurci imaju, no oni isto tako mogu poslužiti kao poticaj za daljnja istraživanja te i sličnih tema i to nevezano samo uz Međimurje, već i druge krajeve Hrvatske.

6. Zaključak

Za kraj, ukratko ćemo sažeti nalaze kvantitativnog i kvalitativnog dijela istraživanja. Unatoč skromnom uzorku, dalo bi se zaključiti da ispitanici rijetko konzumiraju tradicionalnu međimursku hranu, da većina njih ne prakticira međimurske običaje, no da poznaju mnoge međimurske izvođače iako njihovu glazbu uglavnom ne slušaju ili rijetko slušaju. Kada se žele informirati o rodnom kraju, posežu za internetskim portalima, a rijetko slušaju neke radio postaje. Međimurci su iznimno ponosni na svoj regionalni identitet, no, zbog blizine rodnog kraja i Zagreba, u Zagrebu rijetko prakticiraju međimurske običaje koje povezuju s domom i obitelji koju tamo imaju. Kad običaje prakticiraju u Zagrebu, imaju podršku njegovih stanovnika, koji na te običaje gledaju pozitivno, ali to ne znači da im je lako prakticirati ih. U Zagrebu pet od deset naših sudionika intervjua (gotovo) svake godine posjećuju Međimursko prošćenje, koje je zbog dugogodišnjeg održavanja postalo svojevrsni javni običaj i memorija na Međimurje jedan dan u godini u Zagrebu. Međimursko prošćenje je samo još jedna u nizu manifestacija koja komercijalizira nematerijalnu kulturnu baštinu nekog kraja, ali ona istovremeno i čuva zanate i tradiciju koja se na njoj predstavlja. Svi naši sudionici s ponosom ističu da su iz Međimurja, a zbog toga okolina najčešće misli da su oni jako vrijedni, što je već uvriježen stereotip o Međimurcima.

Cilj rada bio je istražiti kulturni identitet zagrebačkih Međimuraca s obzirom na jačanje isticanja važnosti održavanja lokalne kulture zbog pojave tzv. „globalne kulture“, a on je i ostvaren. Najviše nam se tu isticalo Međimursko prošćenje, koje kao manifestacija radi upravo to, ističe lokalne kulturne prakse Međimuraca u Zagrebu koji je multikulturalni grad i tako se postavlja kao odgovor na prijetnje globalizacije, te istovremeno omogućuje zagrebačkim Međimurcima, Zagrepčanima i ostalim posjetiteljima (dodatno) upoznavanje nematerijalne kulturne baštine živopisnog Međimurja Prošćenje jest javni događaj, no svaki pojedinac za sebe odlučuje hoće li ga posjetiti ili ne, tako da smatramo da je i ono pokazatelj da pojedinci u privatnoj sferi drže do tog novonastalog običaja. Ipak, dojma smo da se običaji u Zagrebu svode samo na to, javno predstavljanje (iako smo imali odgovore da se održavaju i Martinje, pripremanje međimurske tradicionalne hrane, odlazak na misu), jer gotovo svi naši sudionici ipak više običaja održavaju u Međimurju. Na Prošćenju grupe pojedinaca zajedno izvode svoju ulogu pred publikom te se predstavljaju tako da se čini da više brinu o očuvanju tradicije i običaja, no što to zaista u privatnoj sferi čine.

Daljnja istraživanja međimurskih običaja i (kulturnog) identiteta Međimuraca trebala bi se usmjeriti na samo Međimurje i njegove stanovnike te bi trebalo obuhvatiti i druge dimenzije kulturnog identiteta (narječje, vrednote, religiju, politička uvjerenja) kako bi se dobila cjelovitija slika o ljudima tog dijela Hrvatske, jer na kraju krajeva, bez baštine, njenog očuvanja, reproduciranja, govorenja i pisanja o njoj, gubi se veliko bogatstvo ne samo Međimurja, već i svih još, u tom pogledu, neistraženih dijelova Hrvatske.

7. Literatura

1. Bagić, D., Burić, I., Dobrotić, I., Potočnik D. Zrinščak, S. (2014) *Romska svakodnevnica u Hrvatskoj: prepreke i mogućnosti za promjenu*. Zagreb: UNHCR, UNDP, UNICEF
2. Balog, Z. (2017) *Potencijal razvoja turizma destinacije donje Međimurje*. Završni rad. Čakovec: Međimursko veleučilište u Čakovcu
3. Banovac, B. (1998) *Društvena pripadnost, identitet, teritorij: sociološko istraživanje regionalne pripadnosti u Istri*. Rijeka: Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci
4. Biškup, V. (2013) "Međimurje – narod, običaji, arhitektura". *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*. No. 14., 399-421
5. Blažeka, Đ. (2011) „»Lažni prijatelji« između hrvatskoga standardnoga jezika i međimurskoga dijalekta”. *Filologija*. No. 57, 1-33
6. Cifrić, I. (2014) Očuvanje baštine u kontekstu Europske unije. *Adrias: zbornik radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu*. No. 20: 9-18
7. Cifrić, I., Nikodem, K. (2008a) Koncept i dimenzije socijalnog identiteta. *Relacijski identiteti. Prilozi istraživanju identiteta hrvatskog društva*. Cifrić, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta. 53-76
8. Cifrić, I., Nikodem, K. (2008b) Socijalni identitet u Hrvatskoj. *Relacijski identiteti. Prilozi istraživanju identiteta hrvatskog društva*. Cifrić, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta. 79-102
9. Cifrić, I., Nikodem, K. (2008c) Obilježja relacijskih identiteta. *Relacijski identiteti. Prilozi istraživanju identiteta hrvatskog društva*. Cifrić, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta. 245-286
10. Đurić, T. (1983) „Dravski zlatari Međimurja” *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*. Vol. 11-12, No. 4-5., 117-120
11. Frančić, A. (1999) "Međimurska ojkonomija kao predmet znanstvenoga istraživanja". *Folia onomastica Croatica*. No. 8, 67-79
12. Hameršak, M., Pleše, I. (2013) Uvod u proizvodnju baštine. *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. (2013). Hameršak, M., Pleše, I., Vukušić, A. (ur.) Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. 7-28
13. Horvat Majzek, J. (2019) *Međimursko je*

14. Hranjec, S. (1991) *Zipka vu horvatskom cvetnjaku: narodna kultura Hrvata u Međimurju*. Čakovec. Zrinski.
15. Jagić, S., Vučetić, M. (2012) Globalizacijski procesi i kultura. *Acta Iadertina*. 9/1:15-24
16. Jukopila, D. (2014) „Gospodarska razvijenost i radni mentalitet stanovništva kao tvorbeni elementi regionalnog identiteta – primjer Međimurja u Hrvatskoj“. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae*, 1 (2014), 2; 109-119
17. Kalanj, R. (2003) Zov identiteta kao prijeporno znanstveno pitanje. *Socijalna ekologija*. 12 (1-2):47-68
18. Kalanj, R. (2008) Teorijsko suočavanje s izazovom identiteta. *Relacijski identiteti. Prilozi istraživanju identiteta hrvatskog društva*. Cifrić, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta. 17-52
19. Kaliterna Lipovčan, Lj., Brajša-Žganec, A. (2017) „Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU te usporedba sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske“ *Radovi zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*. Br. 28, 139-153
20. Kolarić, J. (2008) *Zavičajno društvo Međimurje u Zagrebu: povodom proslave 15. obljetnice utemeljenja, 1992.-2007*. Zagreb: Zavičajno društvo Međimurje u Zagrebu
21. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine. URL: <http://www.arhivtk.ba/wp-content/uploads/2015/01/Konvencija-o-zastiti-svjetske-kulturne-i-prirodne-bastine.pdf> (30.7.2019.)
22. Lapat, G., Gornik, J. (2017) “(Ne)uspjeh učenika Roma i Hrvata u mješovitim razrednim odjelima“ *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, No. 11, 187-199
23. Leimgruber, W. (2013) Švicarska i UNESCO-ova Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. (2013). Hameršak, M., Pleše, I., Vukušić, A. (ur.) Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. 121-156
24. Labus, M. (2014) Kulturni identitet/i i proces/i globalizacije: onto-antropološka i sociološka perspektiva. *Kultura i identitet*. Labus, M., Veljak, L., Maskalan, A., Adamović, M. (ur.). Zagreb: Institut za društvena istraživanja. 11-54
25. Marković, I., Fuerst-Bjeliš, B. (2015). „Prostorni identitet kao pokretačka snaga razvoja turizma: komparativna analiza regija Bjelovara i Čakovca“. U: *Hrvatski geografski glasnik*, 77/1. 71-88
26. Mesarić Žabčić, R., Tošić Grlač, S. (2019) *Mirisi i okusi međimurskog zavičaja u iseljeništvu*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti
27. Paić, Ž. (2005) *Politika identiteta. Kultura kao nova ideologija*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus
28. Povržanović, M. (1988) „Pokladni običaji u Turčišću danas: paralelne egzistencije folklore“. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*. Vol. 24, No. 1
29. Ramušćak, Lj. (1981) “Pokladni običaji u Međimurju“. *Muzejski vjesnik: Glasilo sjeverozapadne Hrvatske*. Vol. 4., No. 4. 73-76

30. Ramušćak, Lj (1985) "Seminar o folklornom plesu Međimurja" *Muzejski vjesnik: Glasilo sjeverozapadne Hrvatske*. Vol. 8., No. 8.
31. Ritzer, G. (1997) *Suvremena sociologijska teorija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
32. Sekulić, D. (2010) Pojam identiteta. *Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*. Budak, N., Katunarić, V. (ur.). Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo: Pravni fakultet. 15-48
33. Simonović, K. (2008) Prema sociologijskoj konceptualizaciji emocija. *Socijalna ekologija*. 17 (2):149-165
34. Skledar, N. (2002) Globalizacija i hrvatski kulturni identitet. *Zaprešićki godišnjak*. 10/11:399-407
35. Šlezak, H. (2009) "Prostorna segregacija romskog stanovništva u Međimurskoj županiji" *Hrvatski geografski glasnik*. Vol. 71., No. 2. 65-81
36. Tomšić, M., Bakić-Tomić, LJ. (2015) „Percepcija javnosti o romskoj manjini u Međimurskoj županiji“. *Media, culture and public relations*, Vol.6 No.2, 2015., 172-180
37. UNESCO. (2003) Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine.
38. Zebec, T. (2013) Etnolog u svijetu baštine: hrvatska nematerijalna kultura u dvadeset i prvom stoljeću. *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. (2013). Hameršak, M., Pleše, I., Vukušić, A. (ur.) Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. 313-334
39. Zavičajno društvo Međimurje. O društvu. URL: <https://www.zavicajno-drustvo-medjimurje.hr/o-drustvu/> (24.7.2019.)

8. Prilog

Poštovani/e, pred Vama se nalazi anketa o međimurskoj tradiciji (običaji, tradicionalna hrana, glazba) i o učestalosti praćenja vijesti iz Međimurja. Anketa se provodi u sklopu istraživanja za diplomski rad „Kulturni identitet Međimuraca u Zagrebu u dijakronijskoj perspektivi“, čija je autorica Ana-Marija Horvat, a mentorica doc. dr. sc. Jasmina Božić. Ako ste član Zavičajnog društva Međimurje i imate stalno prebivalište u Zagrebu, molim Vas lijepo da sudjelujete u ovom istraživanju.

U anketi nema točnih ili netočnih odgovora te Vas molim da samostalno označite odgovor(e) koji nabolje odražavaju Vašu situaciju i da odgovorite na sva pitanja u anketi. Za ispunjavanje ankete potrebno je oko deset minuta, a Vaši odgovori su u potpunosti anonimni, povjerljivi i nitko ih ni na koji način ne može povezati s Vama osobno. U online upitniku ne bilježe se IP adrese računala ispitanika. Ako poželite, u bilo kojem trenutku možete odustati od daljnjeg ispunjavanja ankete. Sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak na ovdje opisane postupke istraživanja. Ovo istraživanje odobreno je od Povjerenstva za prosudbu etičnosti istraživanja Odsjeka za sociologiju te poštuje sve etičke norme istraživanja.

Hvala Vam na suradnji i vrijednom doprinosu ovom istraživanju!
Ako imate određena pitanja ili komentare, slobodno se obratite na e-mail adresu:
ana.marija.horvat9@gmail.com

Jeste li član/ica Zavičajnog društva Međimurje?
da / ne

Imate li prebivalište u Zagrebu?
da/ne

Učestalost konzumacije tradicionalne međimurske hrane

1. Koliko često konzumirate meso z tiblice?
nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram
2. Koliko često konzumirate sir turoš?
nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram
3. Koliko često konzumirate pretepenu juhu?
nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram
4. Koliko često konzumirate gulaš juhu?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

5. Koliko često konzumirate šiškrline?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

6. Koliko često konzumirate žličnjake?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

7. Koliko često konzumirate međimurski krumpir?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

8. Koliko često konzumirate međimursku racu?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

9. Koliko često konzumirate međimursku gibanicu?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

10. Koliko često konzumirate kukuruznu zlevanku?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne konzumiram

Practiciranje međimurskih vjerskih, životnih ili običaja vezanih uz blagdane

1. Practicirate li u Vašoj obitelji običaj paljenja Vuzmenke na Veliku subotu?

Da / ne

2. Practicirate li u Vašoj obitelji podizanje prvomajske majge (ili najge)?

Da / ne

3. Practicirate li u Vašoj obitelji ukrašavanje božićnog drvca plodovima voća?

Da / ne / ako da, navedite kojeg _____

4. Practicirate li u Vašoj obitelji unošenje slame u kuću na Badnjak?

Da / ne

5. Prakticirate li u Vašoj obitelji bakanje na Badnjak ili Štefanje?
Da, na Badnjak / da, na Štefanje / ne
6. Prakticirate li u Vašoj obitelji običaj izvođenja „lažne mladenke“?
Da / ne
7. Prakticirate li u Vašoj obitelji običaj *starešine* na svadbi?
Da / ne
8. Prakticirate li u Vašoj obitelji običaj *prviča* nakon svadbe?
Da / ne
9. Prakticirate li u Vašoj obitelji maskiranje u tradicionalnu međimursku masku *pikač* tijekom fašnika?
Da / ne
10. Koje tradicionalne vještine vezane uz Međimurje poznajete? Navedite vještine.

Slušanje, njegovanje i poznavanje međimurske glazbe i plesa

1. Koje pjevače/pjevačice međimurske narodne glazbe poznajete? Navedite imena barem tri pjevača/pjevačica.

2. Koje sve pjevače/pjevačice međimurske narodne glazbe slušate? Navedite imena pjevača/pjevačica.

3. Koje tradicionalne međimurske „popevke“ poznajete? Navedite imena barem triju pjesama.

4. Koje tradicionalne međimurske „popevke“ slušate? Navedite imena pjesama.

5. Koliko često slušate međimursku narodnu glazbu?
nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne slušam
6. Sudjelujete li u radu pjevačkog zbora koji opjevava međimurske pjesme?
Da, (ako da, kojeg?) _____ / ne

7. Sudjelujete li u radu kulturno-umjetničkih društava? Ako da, navedite ime/na KUD-a/-ova u kojima sudjelujete.

Da, kao pridruženi član / da, kao promatrač / ne / nešto drugo _____

8. Koje tradicionalne međimurske plesove poznajete? Navedite barem jedan ples.

Praćenje vijesti

1. Preko kojeg medija najčešće pratite vijesti iz Međimurja?

Televizija / radio / internet / novine / ne pratim

2. a) Koliko često pratite vijesti iz Međimurja preko novina?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne pratim

b) Koje tiskane novine/časopise kupujete kada vas zanimaju vijesti iz Međimurja?

3. a) Koliko često pratite vijesti iz Međimurja preko radija?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne pratim

b) Koje radio postaje slušate kada vas zanimaju vijesti iz Međimurja?

4. a) Koliko često pratite vijesti iz Međimurja preko televizije?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne pratim

b) Koje TV kanale gledate kada vas zanimaju vijesti iz Međimurja?

5. a) Koliko često pratite vijesti iz Međimurja preko interneta?

nekoliko puta tjedno / jednom tjedno / jednom mjesečno / nekoliko puta godišnje / ne pratim

b) Koji internetski portal/e posjećujete kada pratite vijesti iz Međimurja?

Demografska pitanja

1. Spol: M / Ž

2. Godine (upišite broj): _____

3. Razina obrazovanja:

osnovna škola / srednja škola / preddiplomski studij / diplomski studij /
poslijediplomski studij / viša škola

4. Koliko godina živite u Zagrebu?

Upišite broj: _____

5. Koliko često posjećujete kraj iz kojeg ste potekli?

jednom tjedno ili češće / nekoliko puta mjesečno / jednom mjesečno/ nekoliko puta
godišnje / uopće ne posjećujem Međimurje

9. Sažetak

Kroz povijest, ljudi su se stalno selili s jednog mjesta na drugo iz raznoraznih razloga. U tim migracijama pojedinci sa sobom nose svoje stvari, ali i svoja uvjerenja, (kulturne) prakse. Identitet se u sociologiji može promatrati kao rezultat dugotrajne primarne i sekundarne socijalizacije, dok kulturni identitet možemo promatrati kroz narječje, običaje, tradiciju, jezik, vrednote, religiju i politička uvjerenja stanovnika nekog kraja. Nematerijalna kulturna baština postaje predmetom većeg broja istraživanja od 2005. godine, a ona obuhvaća društvene prakse, obrede i svetkovine nekog kraja. Željeli smo stoga u ovome radu istražiti kulturni identitet zagrebačkih Međimuraca, odnosno istražiti koliko u Zagrebu drže do lokalnih običaja i tradicije, pogotovo s obzirom na malu udaljenost ovih dvaju područja. Kako do sada nije bilo sličnih istraživanja, ovo smo istraživanje organizirali u dva dijela. U prvom, kvantitativnom dijelu istraživanja osmislili smo anketni upitnik koji se sastojao od pet dijelova i propitivao je ispitanike o održavanju tradicionalnih kulturnih praksi. Općenito govoreći, zagrebački Međimurci rijetko konzumiraju tradicionalnu međimursku hranu, uglavnom ne prakticiraju običaje, ali su zato upoznati s mnogo međimurskih izvođača ili pjesama, koje uglavnom ne slušaju ili slušaju nekoliko puta godišnje. U drugom, kvalitativnom dijelu istraživanja željeli smo dublje zaviriti u okolnosti održavanja nekih običaja te smo uvidjeli da zagrebački Međimurci često manifestaciju Međimursko prošćenje doživljavaju običajem, a da Zagrepčani pozitivno gledaju na „vrijedne“ Međimurce i njihove običaje.

Ključne riječi: kulturni identitet, Međimurci, običaji, tradicija

Summary

Throughout the history, people were always moving from one place to another for various reasons. In those migrations a person did not just bring his stuff with, but also their beliefs, (cultural) practices. In sociology, identity can be seen as a result of long term primary and secondary socialization, while cultural identity can be seen through dialect, customs, tradition, language, values, religion and political beliefs of residents in a certain area. Intangible cultural heritage became a research subject in year 2005., and it consist of social practices, ritual and celebrations in a certain area. In this paper, we wanted to see into cultural identity of Zagreb residents from Međimurje, that is, we wanted to see do they maintain their

customs and tradition, considering that Međimurje and Zagreb are relatively close. Since there weren't any similar until now, we organized this one in two parts. In first, quantitative part we made five-part questionnaire that consisted of questions about tradition and cultural practices. Generally speaking, Zagreb residents from Međimurje rarely consume traditional food from Međimurje county, they mostly do not practice customs, but they are familiar with lots of singers and songs from Međimurje county which they usually don't listen to or listen a couple time in a year. In second, quantitative part of the research we wanted to look deeper into circumstances of keeping some customs. We discovered that Zagreb residents from Međimurje often see manifestation Međimursko prošćenje as a custom and also that Zagreb residents see positively on a hardworking people from Međimurje county and their customs.

Key words: cultural identity, Međimurje county Residents, customs, tradition